

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OD POČÁTKŮ ELEKTRIFIKACE ČESKÉHO KRUMLOVA AŽ PO JEHO
PŘIPOJENÍ DO SÍTĚ JČE A VLIV NSJ NA ROZVOJ MĚSTA. PŘÍSPĚVĚK
K TECHNICKÉMU POKROKU MĚSTA V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ.

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Dvořák, Ph.D.

Autor práce: Michal Pavlík

Studijní obor: Historie

Ročník: 4

2011

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1948 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 26. dubna 2011

.....

Na tomto místě bych chtěl poděkovat svému vedoucímu PhDr. et PaedDr. Jiřímu Dvořákovi, Ph.D. za vedení této práce, jeho vstřícnost, podnětné konzultace, poskytnutý materiál a také trpělivost, s níž čekal na výsledky mého snažení. Poděkování patří všem pracovníkům archivů a knihoven, které jsem během přípravy psaní této práce navštěvoval. Zvláštní poděkování pak patří paní Aleně Fraňkové ze Státního oblastního archivu Třeboň, pracoviště České Budějovice, za umožnění přístupu k nyní zpracovávaným fondům Jihočeských elektráren. Velký dík patří zaměstnankyním Státního oblastního archivu Třeboň a Státního okresního archivu v Českém Krumlově za jejich cenné rady při odkazování na zajímavé materiály.

Anotace

Tato práce je rozdělena na dvě vzájemně propojené části. První z nich je vliv elektrické energie na člověka, a sledování způsobů odmítání a následného přesvědčování k jejímu využívání, na vymezeném regionu Jihočeských elektráren v jižních Čechách.

Ve druhé části se již práce věnuje výhradně samotné elektrifikaci Českého Krumlova, od prvních jednání se zástupci firem nabízejících své služby, až po závazné přijetí smlouvy o rozvodu elektrického proudu. Dále je sledován rozvoj elektrifikační sítě, vliv Národohospodářského sboru jihočeského a snahy Jihočeských elektráren o připojení regionu do jejich správy. V poslední řadě je sledována situace od druhé světové války, až po dobu znárodnění.

Obecné poznatky jsou čerpané z odborných publikací a následně byly konfrontovány s dostupným archivním materiálem. Jednalo se především o studium protokolů ze zasedání městských rad, pamětních knih a písemné agendy samotné elektrárny.

Anotation

This study is separated into two related topics. The first one is the influence of electric power on human being and the second one is about monitoring the ways of persuasion and the subsequent denial of its use, within a defined region of the South Bohemian power plants in southern Bohemia. Consequently this study observes only the electrification of Český Krumlov, since the first discussion with company representatives who offered services, into the acceptance the contract of distributing the electric current.

The second one is the development of electrical network is further observed, such as the influence of the South bohemia National economic forum and attempts of the South bohemian power plants to put this region under their control. In the end I observed the situation from the World War II. to the nationalization.

General facts were taken from technical publications and were reviewed with obtainable archive material. The records from city council meetings, visitor's books and written agenda of the power plant were mainly used.

Obsah

1. Prolog.....	1
2. Úvod - Metodika.....	2
3. Vlivy elektrifikační činnosti na myšlení lidí.....	7
4. Geograficko-demografické vymezení regionu	19
5. Počátky elektrifikace.....	21
6. Rozšiřování elektrické sítě v 1. třetině 20. století.....	28
7. Vliv Národohospodářského Sboru Jihočeského a Jihočeských elektráren.....	32
8. Doba přináležitosti k župě Horní Dunaj	36
9. Od konce války k znárodnění	40
10. Závěr	42
11. Prameny a literatura	43
12. Seznam použitých zkratk	49
13. Přílohy.....	50

1. PROLOG

„Tak jako historici často techniku a přírodní vědy vytěsňují kamsi za hranice dějepisectví jako obor pro společenskou vědu zbytný, ba nepatřičný, upadají historici přírodních věd občas do druhého extrému: Sledují vývoj přírodovědných disciplín, technik a technologií bez souvislosti s vývojem společnosti mimo dějinné události a někdy dokonce popírají, že mají či mohly by mít na vývoj techniky podstatnější vliv.“

Zdeněk Kárník¹

---

¹ Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře první republiky (1918-1938)*, díl třetí, *O přežití a o život (1936 – 1938)*, Praha 2003, s. 159.

2. ÚVOD - METODIKA

Elektřina je dnes v moderní společnosti všudypřítomnou silou, bez které si již dnešní život nedokážeme a ani si nechceme představit. Stala se ukazatelem civilizační úrovně moderních zemí a ty země, které ji dosud nepoužívají, jsou považovány za zaostalé. Když se v okamžiku čtení těchto řádků podíváme kolem sebe, můžeme si všimnout, kolik nejrůznějších věcí potřebuje ke svému chodu právě ji. Málokdo z nás však má povědomí o tom, kolik práce je potřeba k tomu, aby byla elektřina vyrobena, dále rozšířena konzumentům do domácnosti, a aby nám byla vždy po ruce.² Lze tedy tvrdit, že elektřina je jedním z nejdůležitějších technických objevů, které lidstvo dokázalo využít ve svůj prospěch.

Touto prací bych chtěl nahlédnout do toho, jak probíhal proces elektrifikace na úzce vymezeném prostoru, a to ve městě Českém Krumlově v první polovině 20. století. Tato práce by se měla řadit mezi práce z okruhu dějin vědy a techniky. Tématem bych se chtěl přihlásit k dnes velmi rozšířenému zájmu o dějiny vědy a techniky se snahou pochytit technické problémy ve společensko-ekonomickém, kulturním a morálním kontextu.³ Práce klade velký důraz na prosazení legitimacy dějin vědy a techniky jako samostatné a plnohodnotné vědecké disciplíny.⁴

Možná nejdříve se zmíním o tom co je to proces elektrifikace. V podstatě tento pojem je relativně nový, jelikož v dřívějších dobách se užívalo termínů elektrisace a elektrizace, tyto termíny však plně neznamenalý to, jak se na tento proces nahlíží dnes. Ve stručnosti elektrifikace znamená zavádění elektřiny do nejrůznějších oblastí lidské sféry, jakož jsou města, vesnice či jen průmyslové podniky, od nichž často tento proces započal. Proto v práci bude využíván tento moderní termín, přestože v archivních materiálech byl užíván pojem jiný.

---

² Jiří FRANĚK, *Žárovka a jiná kouzla, ohlednutí za stoletím elektřiny*, ČEZ 2000, s. 48.

³ Marta KOHÁROVÁ, *Možnost využití témat z dějin vědy a techniky a hospodářských dějin v bakalářských i rigorózních pracích na HÚ FF UHK (se zaměřením na zbrojní výrobu a vojenskou techniku)*, in: František STELLNER – Radek SOBĚHART (edd.), *Studie k hospodářským studiím 1, Hospodářské dějiny v České republice na počátku 21. století*, Praha 2009, s. 63 – 67.

⁴ Marcela EFMERTOVÁ, *Perspektivy výuky historie vědy a techniky na technických a ekonomických vysokých školách*, in: F. STELLNER – R. SOBĚHART (edd.), c. d., s. 45 – 53.

Toto téma jsem vybral z několika důvodů. Prvním je samozřejmě mé vlastní zaujetí tímto procesem, ve kterém shledávám zásadní mezník dějin moderní společnosti. V této problematice vidím a nejsem sám, přechod od století páry, ke století elektřiny. Druhým důvodem je má vlastní citová vazba ke zkoumanému regionu a toto téma v rámci zpracování dějin tohoto města, nebylo doposud příliš reflektováno v dosavadních vědeckých pracích. Může být namítáno, že o elektrifikaci byla napsaná již celá řada děl, avšak podle mého názoru byla převážně zpracována témata týkající se procesu soustavné elektrifikace se zaměřením na celorepublikový vliv a ohlas, výstavby elektráren, zavádění elektřiny na venkov. Nenašel jsem velké množství studií zabývajících se výzkumem pouhého jednoho města. Na druhou stranu existuje samozřejmě spousta studií, zabývajících se elektrifikací velkých měst jako jsou Praha, Brno, Jindřichův Hradec, Plzeň a dalších,⁵ avšak ta malá a neméně významná města dnes zpracována nejsou.

V řadě publikací zabývajících se Českým Krumlovem, nalezneme samozřejmě zmínku o tom, že do města byla zavedena elektřina. Bohužel se již dále nedočteme, kdo stál u zrodu tohoto procesu, jaké bylo úskalí při vytváření sítě vysokého a nízkého napětí, kolik financí muselo být investováno do celého podniku, zda ve městě byla vůbec potřeba vlastnit elektrickou energii, která nebyla z počátku příliš levná, a kdo ji tedy potřeboval. A v neposlední řadě, proč město nebylo připojeno na rozvodnou síť Jihočeských elektráren (dále JČE)⁶ a jaký vliv na to všechno měl Národohospodářský sbor jihočeský (dále NSJ).⁷ Toto jsou jedny z mnoha otázek, na které se pokusím touto

---

⁵ Ladislav MONZER, *Osvětlení Prahy: proměny sedmi století*, Praha 2003; KOLEKTIV, *Dějiny Prahy II, od sloučení pražských měst v roce 1784 do současnosti*, Praha 1997; Miroslav KUBÍN, *Teplo a elektřina pro Prahu: proměny pražské energetiky v kontextu evropského vývoje*, Praha 1997; Jaroslav DŘÍMAL, *Dějiny města Brna I*, Brno 1969.

⁶ Akciová společnost Jihočeských elektráren byla založena 21. prosince 1920 za účasti státu a čtyř Elektrárenských svazů jihočeských, jmenovitě Otavský elektrárenský svaz, spol. s r.o., Písek; Lužnický elektrárenský svaz, spol. s r.o., Tábor; Posázavský elektrárenský svaz, spol. s r.o., Německý Brod; Povltavský elektrárenský svaz, spol. s r.o., České Budějovice. V lednu 1946 byl podnik přejmenován na Jihočeské elektrárny, národní podnik České Budějovice. Srov. Miroslav KUBÍN a kol., *Jihočeská energetika*, Praha 1995, s. 257 – 273. Další informace: *60 let JČE. Jihočeské energetické závody n. p. České Budějovice*, České Budějovice, b. d. Více v seznamu literatury.

⁷ Národohospodářský sbor jihočeský, již první myšlenky na jeho vytvoření se začaly objevovat na počátku 20. století, první sbor byl vytvořen již roku 1911 a měl docílit hospodářského povznesení jižních Čech, první světová válka však jeho činnost přerušila. Z iniciativy národohospodáře J. Stockého byl 19. května 1925 vytvořen poválečný sbor NSJ se sídlem v Praze, jehož hlavním cílem bylo hospodářské a sociální povznesení jižních Čech. Správní území sboru zahrnovalo 25 politických okresů, z nich jedním byl i Český Krumlov. V čele spolku stál poslanec za agrární stranu Rudolf Beran. Sbor vydržel fungovat až do roku 1941. Jiří DVORÁK, *K problematice vzniku, vývoje a zániku Národohospodářského sboru jihočeského (1925 – 1941)*, in: Jihočeský sborník historický (dále jen JSH) 1994, s. 132 – 149.

prací odpovědět. Samozřejmě by se nemělo zapomínat i na obyčejné lidi, žijící ve městě a jejich stížnostech na špatnou dodávku elektrického proudu.

Druhá kapitola je něco jako rozšířený úvod, kde se pokusím komparativní metodou a použitím metod historické antropologie ukázat, jak elektrifikace působila na „malého“ člověka v kontextu civilizačních a modernizačních procesů. Soustředí svou pozornost na oblast Jižních Čech, která ve srovnání s jinými oblastmi naší země na tom byla nejhůře, jak průmyslově s nedostatkem surovinového bohatství, tak i s malým počtem převážně zemědělského obyvatelstva. V této kapitole se pokusím poukázat na základní právní kroky při provádění elektrifikace, samotné elektrárenské techniky a způsoby a hesla zavádění a odmítání elektřiny.

Od třetí kapitoly se budu převážně věnovat jen Českému Krumlovu. Nejdřív bude nutné geografickou metodou vymezit zkoumané území a jeho obyvatelstvo. Dále bude nezbytné zmínit se o průmyslových podnicích, jež vyžadovaly elektrickou energii a dále má práce bude směřována k samotnému procesu vyjednávání a vytváření rozvodné sítě a poptávce po elektřině. Následně budu zkoumat i vliv NSJ a JČE na Český Krumlov. V předposlední části budeme sledovat město za doby války a nakonec se zaměříme poválečnému vývoji do znárodnění.

V průběhu mého zkoumání jsem čerpal z nejrůznějších pramenů a archivních materiálů ze tří různých archivů. Tím prvním byl samozřejmě Státní okresní archiv v Českém Krumlově (dále jen SOkA ČK), kde byl využit fond O – 1 archiv městského úřadu Český Krumlov,⁸ kde byla uložena řada materiálů, z kterých byly vybrány hlavně knihy městských protokolů ze zkoumaného období let 1900 – 1946 a samotné 2 kartony městské elektrárny. Souběžně jsem prozkoumal řadu neuspořádaných materiálů v kartonech místních spolků, kde byly hledány informace, zda ve městě existovalo elektrárenské družstvo, jako tomu bylo v jiných městech.

Tím dalším archivem byl Oblastní státní archiv Třeboň, pracoviště České Budějovice (dále SOA Třeboň, pracoviště ČB), kde mi bylo dovoleno nahlédnout do dvou neuspořádaných a nyní zpracovávaných fondů JČE akciové společnosti (dále JČE) a fond Jihočeské energetické závody, státní podnik České Budějovice (dále JEZ). V těchto fondech byly zjištěny materiály na komparaci zkoumané oblasti a v druhém

---

⁸ Archiv městského archivu Český Krumlov 1850 – 1945/1950. Celý fond čítá na 2 161 kusů úředních knih, 179 kusů knih pomocných a spisový materiál uložený v 801 kartonech a ostatní materiál uložený v 10 kartonech. Je rozdělen na pět období, přičemž třetí období, zabývající se spisovou agendou z let 1919 – 1942, je řazeno na základě německé abecedy, a proto jsou v jedné skupině spisy obsahově k sobě vůbec nepatřící, což značně stěžuje práci při vyhledávání informací.

fondu se nacházel karton s materiály znárodněné elektrárny v Českém Krumlově. Bohužel to není zatím archivně zpracované, tak, pokud je tedy používán materiál citován, tak jen podle inventárních čísel bez signatur. V tomto fondu nastala problémová situace, jelikož se zde nachází karton č. 195 s označením Výstřižky z novin o elektrifikaci. Bohužel, u některých z těchto výstřižků je velmi obtížné identifikovat číslo strany, respektive v některých případech i datum vydání.

Posledním archivem byl Státní oblastní archiv Třeboň (dále SOA Třeboň),⁹ kde mi bylo umožněno nahlédnout do materiálů fondu NSJ Praha, kde byly zjištěny vzájemné vztahy mezi městem a tímto sborem.

V poslední řadě mi byl velmi nápomocný oficiální informační systém města Českého Krumlova na internetových stránkách <http://www.ckrumlov.info/php/>.¹⁰

K tématu byla kriticky prozkoumaná celá řada literatury, jež je uváděna v závěru práce v bibliografickém přehledu literatury. Bylo využíváno knih nových, ale také knih staršího data, a proto bylo nutné se vyvarovat nejrůznějšímu citovému zabarvení některých děl, například děl vznikajících v době marxismu, která byla soustředěována s velkým zaměřením na postavení a útlak dělnické třídy. Nelze tvrdit, že informace obsažené v těchto pracích byly špatné, jen s nimi muselo být nakládáno obezřetně. Také muselo být opatrně zacházeno s informacemi, které byly v nejrůznějších odborných pracích zabývajících se plánováním výstavby technických děl, protože na některé práce nikdy nedošlo. Největší oporou při zpracování tohoto tématu mi byly práce doc. Jana Stockého.¹¹

Jsem si vědom, že můj pokus o nahlédnutí do myšlení lidí je jen rámcový. Aby bylo dosaženo plného vyčerpání tohoto tématu muselo by dojít k proniknutí nejen archivních materiálů, jakož byly paměti a korespondence, ale mělo by dojít také k prolnutí vybraných témat v literárních dílech, ve kterých nám často autoři sami ukazují nejen své vlastní vzpomínky, ale i vzpomínky ze svého okolí. Bohužel v rámci této práce není

---

⁹ Fond byl vytvořen po rozpadu NSJ a roku 1942 část fondu tvořila součást archivních fondů Archivu pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce v Praze. Dne 14. října 1960 fond přešel pod správu SOA Třeboň. Fond NSJ obsahuje spisový materiál z období 1925 - 1941. Fond je rozdělen na 7 částí.

¹⁰ Archiv autora (dále jen AA), staženo ke dni 14. března 2011.

¹¹ Jan Stocký se narodil 16. ledna 1897 v Březnici, studoval Vysoké učení technické v Praze, získal titul v oboru kulturního inženýrství v letech 1914 – 1919. V letech 1924 – 1941 se stal generálním tajemníkem a zodpovídal za vedení celé agendy NSJ, měl právo a povinnost provádět osobní zákroky a intervence pro potřeby sboru, vypracovával referáty a zprávy pro schůze. Napsal řadu publikací. Srov. J. DVOŘÁK, *K činnosti kancléře Národohospodářského sboru jihočeského a jejího generálního tajemníka Jana Stockého*, in: JSH 66 - 67, 1997 - 1998, s. 77 – 93.

dostatek prostou zabývat se komparací těchto dvou typů pramenů, přestože v české literatuře se nachází mnoho děl reflektujících tyto události.

Závěrem bych zde chtěl sdělit, že pokud se budu v práci uchýlovat k citování některých písemných pramenů, převážně ze SOkA ČK, jedná se často o můj vlastní překlad z německého jazyka, který tedy nemusí vždy doslovně odpovídat originálu. A za druhé, z důvodů neznalosti přesných převodních koeficientů budu v práci uvádět ceny za materiál tak, jak jsou uváděny v archivních materiálech.

3. VLIVY ELEKTRIFIKAČNÍ ČINNOSTI NA MYŠLENÍ LIDÍ

*Elektřina, která způsobila převrat skoro ve všech úsecích hospodářského života, stala se nezbytnou potřebou člověka. A čím více byly její přednosti uznávány, tím více vznikala touha po jejím používání v každém kraji, každé obci a v domácnosti každého občana“.*¹²

Elektrická energie byla již známa od 18. století, ale k jejímu masivnímu uplatnění ve společnosti docházelo až od poslední třetiny 19. století, kdy byl vyřešen problém s jejím rozvodem do nejzazších částí země, nacházejících se daleko od elektrárny. Hlavně díky objevení střídavého proudu, který právě umožňoval transport elektřiny na velké vzdálenosti.

Mezi první místa, kde se lidé mohli setkávat s elektřinou, patřily vědeckotechnické výstavy pořádané v 19. století. Mezi jednu z nejdůležitějších, kdy svět mohl poprvé spatřit velkou sílu elektřiny, se řadí elektrotechnická výstava z roku 1891 ve Frankfurtu nad Mohanem, kdy všichni sledovali přenos elektrické energie na vzdálenost 178 km trojfázovým proudem vysokého napětí z Rýna nad Mohanem na tuto výstavu.¹³ Pro české země byla nejdůležitější výstavou Zemská jubilejní výstava v Praze r. 1891, kdy se do českého podvědomí dostala spousta technického vybavení a zejména elektrotechnického (Křížíkova oblouková lampa, světlená fontána a elektrická tramvaj aj.)¹⁴ Původně vyráběný stejnosměrný elektrický proud neumožňoval přenos na větší vzdálenosti. Jeho využití bylo proto vázáno na omezené lokality. Teprve používání střídavého proudu a možnost jeho transformace umožnily přenos energie na větší vzdálenost, což zapříčinilo rozsáhlejší využití elektřiny v průmyslu i v domácnostech a vytvořilo podmínky pro soustavnou elektrifikaci jednotlivých území regionu v dalších letech.

Jakmile byl problém s rozvodem proudu vyřešen, stala se elektřina velmi vyhledávaným druhem zboží a poptávka po ní rostla s každým dalším nově rozsvíceným městem. O počátcích elektrifikace se dá mluvit již v 80. letech 19. století, tehdy to však byly elektrárny malé, často vázané na velké průmyslové podniky, které

---

¹² Státní oblastní Archiv Třeboň, pracoviště České Budějovice, fond Jihočeské energetické závody, státní podnik České Budějovice (dále jen SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ), inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 1, Paměti p. Kálala.

¹³ Vladimír LIST: *Užití vědy technické*, Praha 1944, s. 20.

¹⁴ TAMTĚŽ, s. 20 an.; více: Milan HLAVÁČKA, *Jubilejní výstava 1891*, Praha 1991.

tuto energii spotřebovávaly ke svému pohonu a osvětlení a další přebytky rozšiřovaly do okolních částí měst a vesnic.¹⁵

Vliv elektrické energie byl nekompromisně spjat s rozvojem veřejného elektrického osvětlení, které často bylo prvním elektrickým zařízením ve městě, avšak pokud město vlastnilo svou vlastní plynárnu, nespíchalo se zaváděním elektrického světla, jelikož se to zdálo nerentabilní. Na místě je možno uvést odmítavé stanovisko z Českých Budějovic: „*Dle našeho soudu zařízením elektrárny na obecní útraty bude mít naše obec místo jednoho podniku aktivního (plynárny) dva závody pasivní. Uhájí-li však plyn svoji soutěživost proti elektřině, bude nový podnik elektrický tak pasivní, že sporadické potěšení z obecní elektrárny velmi záhy změnilo by se v opak a že obecní správa nezůstala by ušetřena výtek ani z té strany, která dnes přimlouvá se za zřízení elektrárny na útraty obecní... Jakmile však obec musí vyrábět elektřinu parou, nemůže být elektrická síla lacinější než pára a kdyby byla, dovede si každý velký závod vyrobit potřebné množství sám...*“¹⁶ Přestože Jižní Čechy měly ráz zemědělský, první veřejné elektrické osvětlení se nacházelo právě zde. Není nesporně zjištěno, zda první městem byl Písek nebo Jindřichův Hradec, protože v obou městech bylo světlo poprvé rozsvíceno v roce 1887. Od vybudování veřejného osvětlení už nebylo daleko k osvětlování soukromých domácností, čímž se elektřina dostávala do širších vrstev společnosti.

Ovšem mluvit jen o tom, že elektřina se dostávala do povědomí širších vrstev lidí jen díky tomu, že ji mohli vidět na výstavách, číst o ní v novinách, nebo stát v záři elektrické lampy je mylné. Často lidé první zkušenost s elektrikou získávali tak, že do měst zavítaly velké cirkusy a jiné zábavné podniky, které již používaly svá první dynama a baterie sloužící k osvětlení. Další zkušenosti byly získané s rozvojem elektrifikovaných železničních drah.¹⁷

Mezi první přímé zkušenosti s elektřinou patřilo zjištění, že proud ušetřuje různé rány, že chuchvalec drátů pod napětím není nejlepším řešením rozvodu elektřiny, že nelze vést elektřinu pod vodou neizolovanými dráty a podobně.

---

¹⁵ Svaz českých měst v království českém, *První sjezd českých plynáren, elektráren, vodáren, pořádaný péčí odboru Svazu českých měst v království českém pro obecní plynárny, elektrárny a vodárny v Praze na radnici Staroměstské ve dnech 16. – 18. května 1913*, Praha 1913, s. 22.

¹⁶ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 1, Dopis Českého politického spolku v ČB purkmistrovskému úřadu v ČB z 11. května 1905.

¹⁷ První elektrifikovanou trať v tehdejším Rakousko-Uhersku byla Křížíkova elektrická dráha, která spojovala Tábor s Bechyní, první vlak vyrazil 1. července 1903.

Krásným příkladem nevědomosti venkovského obyvatelstva o elektřině je vzpomínka pana profesora inženýra Vladimíra Lista, uveřejněná v odborném časopise *Elektris*:

„Když se stavěla první elektrická dráha z Tábora do Bechyně, přišel jsem jako mladý inženýr na večer do venkovského hostince v tamějším kraji a naslouchal jsem rozhovoru hostů o elektrice. V tomto rozhovoru vykládal starosta: To, že elektrika svítí, tomu rozumím. Elektrárna pumpuje dráty olej až do lampičky a ten v ní hoří, že by však takový olej vytáhl celý vlak do našeho kopce, tomu nerozumím. To se ti inženýři jistě zmýlili. To bylo léta páně 1902.“¹⁸

Aby se elektrifikace mohla v jednotlivých městech uplatnit, bylo potřeba značné finanční investice, jak od dříve zmíněných průmyslových podniků, tak ale i od městských rad a také dalších soukromníků. Prvním krokem byla důkladná propaganda, která měla zajistit případné finanční příjmy, ale také zbavit obyvatelstvo špatného mínění ohledně elektrické energie.

Nyní bych se měl zmínit o tom, kde v podvědomí lidí se objevilo tak špatné mínění o elektrické energii, které nejdéle přežilo na venkově, jež byl v otázce elektrifikace značně konzervativní a odmítavé stanovisko v některých obcích vydrželo až do druhé poloviny 20. století. Nemělo by se ovšem připouštět, že venkov elektrickou sílu zásadně odmítal. Pomalé tempo elektrifikace venkova bylo způsobeno většinou nedostatkem základního kapitálu na provedení přípojek vysokého napětí. Vše se změnilo, když byl vydán zákon, který měl vynaložit ročně částku několika desítek milionů na elektrifikaci venkova. Přesto však bylo tempo elektrifikace místy značně pomalé. O tomto zákonu budu mluvit posléze.

Špatné povědomí o elektřině vyvolávala v lidech hlavně ta okolnost, že jako každá nová technologie je v prvních fázích svého uplatňování velmi poruchová, tudíž důvěřivost k ní byla velmi malá a místy žádná. Proti tomuto zažitému trendu bojovali agitátoři z řad inženýrů, elektrárenských techniků a majitelů velkých průmyslových podniků, nebo mlýnů, kteří poukazovali na velmi důležité vlastnosti elektřiny. Mlýny patřily všeobecně mezi první podniky, které disponovaly novou energetickou silou. Tyto stavby měly zavedenou elektřinu převážně jen pro svou potřebu, která byla vytvářena dynamem poháněným vodní silou. Protože výkon vodního díla byl malý

---

¹⁸ Josef KRETZER, *Užití elektřiny v zemědělství a domácnostech. Propagační pojednání znázorňující organizaci soustavné elektrisace venkova v oblasti Lužického elektrárenského Svazu, s. a o. r. v Táboře s ohledem k potřebám zemědělství*, Tábor 1929, s. 23.

a kryl hlavně pochod mlýna, byla dodávka proudu do okolní oblasti velmi nepravidelná.¹⁹

Pojďme se nyní podívat na první techniky, kteří pomáhali rozšiřovat povědomí o dobrých vlastnostech elektřiny mezi lidmi. Otázkou je: Kde tito první technici získávali své odborné zkušenosti, v době kdy elektrotechnické školy vůbec neexistovaly? Mezi průkopníky elektrické energie patřili významní vědci, kteří navazovali na výzkum prováděný v okolních zemích, mohli bychom sem řadit nejvýznamnější české techniky jako Františka Křížíka, Emila Kolbena a další. Průmyslový závod Františka Křížíka, soustřeďující se převážně na výrobu obloukových lamp a elektrotechnického vybavení pro elektrárny vznikl již roku 1882 v Plzni, jako konkurenční závod vznikla roku 1896 firma Emila Kolbena.²⁰

Po stránce odborné výchovy právě v těchto podnicích získávali technici své první zkušenosti a z těchto továren vyšla celá řada teoreticky vzdělaných inženýrů, techniků a dělníků, kteří nastoupili na různé funkce. Například správců městských i soukromých elektráren, dílovedoucích a techniků různých závodů, profesorů průmyslových i vysokých škol nebo různých úřadů státních i autonomních.²¹

Pomalé tempo elektrifikace českých zemí v 19. století bylo způsobeno převážně tím, že zde byly dvě koncepce elektrické soustavy. František Křížík podporoval stejnosměrný proud, zatímco Emil Kolben proud třífázový.²² Pomalý vývoj ve vzdělávání techniků pracujících v elektrárenských podnicích dokládají nejrůznější paměti. Podívejme se na paměti o zaškolování nových techniků od pana Biala, pracujícího jako technik v elektrárně Mydlovary vystavěné roku 1922. „*Zaškolování zaměstnanců ve staré elektrárně a péče o jejich kvalifikaci nebyla žádná. Člověk se postavil ke stroji, řeklo se mu, se kterými pákami co provede a tím zaškolování skončilo. Když úkoly zvládl, zůstal, když nezvládl, nemohli jej potřebovat, vždyť na práci čekaly desítky jiných rukou. Jak rádi by se byli staří zaměstnanci učili, nebylo však z čeho a od koho.*“²³ Z těchto pamětí je patrné, že ještě ve dvacátých letech byla vědecká úroveň techniků velmi nedostačující. Vysokoškolské školení elektrotechniků se dlouho odvíjelo

---

¹⁹ Více Luděk ŠTĚPÁN, Magda KŘIVANOVÁ (edd.), *Dílo a život mlynářů a sekerníků v Čechách. Historie a technika vodních a větrných mlýnů, hamrů, pil, valch, olejen, stoup...*, Praha 2000.

²⁰ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 2. Referát p. Brunnhofera, František Křížík.

²¹ TAMTÉŽ.

²² Stanislav KNOB, Aleš ZÁŘICKÝ (edd.), *Nástin dějin výroby od pravěku po současnost, část I: Energetika, zemědělství a průmysl*, Ostrava 2009, s. 52.

²³ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 2. Paměti pana Biala.

ve stínu strojího inženýrství, respektive jako jeho součást Vysoké školy strojího a elektrotechnického inženýrství. Již od 80. let 19. století vytvářeli vlastní vysokoškolskou a badatelskou základnu elektrotechnických oborů. Podle výnosu Ministerstva školství a národní osvěty z 1. 9. 1920 vzniklo České vysoké učení technické, které již bylo rozděleno na sedm vysokých škol, z nichž jedna byla fakulta strojího a elektrotechnického inženýrství, kde výuka techniků probíhala mnohem systematičtěji.²⁴

V době před vznikem Československého státu v roce 1918 existovalo v našich zemích okolo 300 živnostníků, kteří provozovali živnost elektrotechnickou. Kolem roku 1931 už jich bylo s postupující elektrifikací kolem 2000 oprávněných. Udělování koncesí pro tuto živnost však bylo zastaralé, vycházelo z roku 1883 č. 41. Bylo tedy nutné provést jisté kroky k modernizaci. Vytvořily se grémia elektrotechniků, jež byly samostatné veřejnoprávní korporace.²⁵

V neodborném technickém vzdělání techniků je možno spatřit jeden z důvodů velkého odmítání elektřiny - velkou poruchovost a špatné kvality vyráběných přístrojů. Z počátku technické vybavení elektrikářů bylo nedostačující a tak v případě, že došlo k výpadku elektrického proudu, mohly poruchy trvat i několik dní, než byla závada odstraněna. To samozřejmě vyvolávalo u konzumentů nelibé pocity o schopnostech elektrárny, elektřiny a v neposlední řadě o samotných elektrikářích. K tomu všemu je ještě je nutné připočíst, že v počátcích elektrifikace, kdy vlastnictví automobilu bylo výjimkou, se museli opraváři dopravovat na místa poruch často pomocí vlastních sil na kolech a vést si na nich veškeré potřebné vybavení. Pro názornou ukázkou o časté poruchovosti je možno uvést tuto vzpomínku, která jistě v konzumentech elektrického proudu nevyvolávala dobré povědomí o schopnostech elektráren. *„Bylo téměř denním zjevem, kdy jsme říkali: dnes nám to šlo dobře, vypadlo to jen čtyřicetkrát. V době bouřek a hlavně jinovatek se to někdy nedalo spočítat“.*²⁶ Nebo jiný příklad: *„Co se týče poruch v transformovnách, těch bývalo též dost, obzvláště když byl trochu větší vítr. Nejhorší to bývalo večer při zatížení, neb stanice byly všechny sekundárně spojeny a spálila-li se v některé stanici pojistka, pak se pálila jedna za druhou. Na odstranění těchto poruch nás muselo být asi 8 – 10, to znamenalo napřed sehnat lidi, pak se*

---

²⁴ Miroslav KUBÍN, *Historický vývoj českého technického školství a vědeckotechnických pracovišť do roku 1945*, in: Hana HLUŠIČKOVÁ a kol., *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 4. díl, S – Ž, Slovníky, Dodatky, Praha 2004, s. 441 – 447.

²⁵ V. S. KAŠPÁREK, *Grémia elektrotechniků*, in: Ročenka ESČ 1931, s. 66 an.

²⁶ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 1. Karel JERÁBEK, *Počátky elektrizace v obcích na Českomoravské vysočině*, b. d., nestránkováno.

vyměnily všechny spálené primární pojistky a sekundární pojistky, které byly spáleny, též opravili a nechali vypnuté ... taková porucha trvala celý večer“.²⁷

Co se týče nejčastějších poruch a závad, uváděných v knihách poruch v období 1923 – 1947, bylo například omrzání vodičů (někde se vytvořila vrstva námrazy široká až 6 cm), vypalování pojistek a dalšího zařízení nejrůznějšími příčinami (přetížení, blesky, hmyz aj.), dále se ve velkém projevovaly povětrnostní podmínky, kdy docházelo ve velkém k zaplétání vodičů do sebe, dále to byla únava materiálu (trouchnivění trámů, koroze železných částí aj.) a v poslední řadě to byl lidský vandalismus a neznalost používání přístrojů.²⁸

Z těchto příkladů je patrné, že technici si museli svou důvěru v očích konzumentů získat zajištěním správného fungování všech komponentů a snížením poruchovosti zařízení. Ústřední vědeckotechnická instituce odborníků v oboru byla ustanovena v Praze ve dnech 30. května až 1. června 1919 za přítomnosti Františka Křižíka a nazvala se Elektrotechnický svaz československý – ESČ. K hlavním aktivitám svazu od samého počátku patřila činnost publikační, normalizační a předpisová a činnost zkušební. V tomto svazu existovala Elektrárenská skupina, jejíž největší činností byla odborná činnost a to převážně z hlediska prevence zdraví a předcházení úrazů, také se ale zabývala finančními záležitostmi a každoročně vydávala přehled o stavu elektrifikace a zajišťovala vydávání propagačního časopisu *Elektris* 6krát ročně v českém a německém jazyce.²⁹

Z počátku bylo na elektrárenské zřízení pohlíženo jako na emisary nové technologie, ale postupem času se z nich stali obyčejní dělníci, kteří na tom nebyli lépe, než dělníci z jiných oblastí průmyslu. O tom svědčí i nález těla 69letého inkasisty jihočeských elektráren 13. srpna 1929 oběšeného na stromě kvůli špatným existenčním podmínkám, v jakých byli zřizenci elektrárny nuceni žít.³⁰

Velký rozdíl ve vnímání elektřiny je patrný mezi městem a venkovem. Byly to právě střední vrstvy žijící ve městech, které se staly tržními spotřebiteli průmyslového a potravinového zboží. Především ony, které prorážely svými nároky na trhu cestu progresivním výrobkům a uváděly je do masové spotřeby. Lidé ve městech své

---

²⁷ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 1. Jan Fišhansl, Mé částečné vzpomínky z elektrárny.

²⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 33 (Denní, týdenní zprávy, poruchy – roky 1923 - 1947), knihy 1 – 64.

²⁹ V. LIST, *Elektrárenská skupina Elektrotechnického svazu československého*, in: Jan Tománek, *Elektrifikace Československa 1918 – 1928*, Praha 1928, s. 42 an.

³⁰ Stráž lidu, roč. X. 15. srpna. 1929.

domácnosti vybavovali elektrickými žehličkami, vysavači a moderními sporáky, čímž vytvářeli nové životní standardy, životní roviny a návyky.³¹

Kritériem posuzování civilizační úrovně té či oné země se stal stupeň elektrifikace, což mělo za následek energetickou revoluci, ve které země buď obstála, nebo nikoliv.³²

Nyní zaměřím pozornost na venkov, kde se špatné povědomí udrželo nejdéle, a kde bylo neustále doplňováno nejrůznějšími špatnými zprávami o častých poruchách, tím více byla tedy elektřina odmítána. Zaměřím se na několik výpovědí a hesel lidí, jež odmítali zavedení elektrické energie do jejich příbytku, též se podívám na druhou stranu, na ty, kteří měli v popisu práce je o dobrých výsledcích a o užitečnosti elektřiny přesvědčit a jak takové přesvědčování vypadalo.

Výroba, rozvod a spotřeba elektřiny byly na jejím počátku, dokud neexistoval celostátní rozvodný systém, velmi rozmanité a to podle povahy kraje, způsobu zaměstnání a zámožnosti obyvatelstva. Tato produkce byla z počátku v rukou monopolistických svazů, které vznikly ještě za doby rakousko-uherské monarchie.³³

K největšímu rozvoji elektrifikace došlo podle zákona ze dne 22. července 1919 č. 438 Sb. z. a n. o státní podpoře při zahájení soustavné elektrifikace. Zde bylo psáno, že země je rozdělena na klíčové oblasti spravované jednotlivými elektrárenskými svazy a bylo stanoveno normalizované napětí 380/220 V, 22 kV a 110 kV o frekvenci 50 Hz/s s právem stavět vřeužitečným podnikům vedení přes soukromé pozemky, případně pro účely elektrifikace pozemky vyvlastňovat.³⁴

Výstavba a financování primárních sítí byly v rukou elektrárenských svazů, ale co se týkalo výstavby sekundárních sítí a transformačních stanic, stanovil finanční řád pravidlo, že všichni venkovští zájemci (jak elektrárenská družstva, tak obce) si opatří potřebný kapitál a splatí jej elektrárenským svazům. Náklady spojené s výstavbou domovních přípojek, musely obce zaplatit bez jakýchkoliv subvencí. Ministerstvo veřejných prací poskytovalo venkovským žadatelům podporu až 40 % stavebních nákladů.

Ovšem ve skutečnosti nevypadala situace a rychlost elektrifikace, tak jak si tvůrci zákonů představovali, že bude probíhat. První fáze elektrifikace začala ve znamení

---

³¹ Z. KÁRNÍK, *České země ...* s. 24 an.

³² TAMTEŽ, s. 171.

³³ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 1. Referát pana Měšťana o elektrárenských monopolech.

³⁴ Zákon č. 438/1919 Sb. z. a n.; Více: Pavel DUFEEK, *Stát, elektrifikace, agrární strana a agrárníké zájmové organizace. Několik příkladů jejich působení z jižní části Čech v průběhu 20. let 20. století*, in: Josef HARNA, Blanka RAŠTICOVÁ (edd.), *Agrární strana a její zájmové družstevní a peněžní organizace*, Uherské Hradiště 2010, s. 167 an.

rychlosti a to hlavně díky dostatečně akumulovanému množství kapitálu, tudíž většina měst mohla již být připojena na primární rozvodné sítě. Situace na venkově byla ovšem odlišná. Výstavba sekundárních sítí byla nákladná, takže muselo dojít k vydání zákonů č. 139/1926 Sb. z. a n. ve znění zákona č. 112/1928 Sb. z. a n., podle nichž bylo možno poskytovat státní příspěvky elektrárenským družstvům a venkovským obcím v roční výši 10 milionů Kč na výstavbu trafostanic, sekundárního vedení a domovních přípojek a elektrárnám na výstavbu primárního vedení.³⁵

V důsledku postupného ubývání námezdních pracovních sil a problematického shánění pomocníků o žních, kdy bylo nejvíce práce, musel i venkov přistoupit k elektrifikaci. Z elektřiny v symbolické rovině bylo nutné vytvořit svého nejposlušnějšího, nejvšestrannějšího a nejlevnějšího pomocníka při těžké a málo výnosné práci v hospodářství a v domácnostech.³⁶

Představme si, že zemědělský hospodář musel mlátit obilí, vyrábět řezanku a šroty pro dobytek, pařit brambory, čerpat močůvku a vodu, dojit dobytek, řezat dříví a jiné další každodenní práce. Proto byla největší snaha techniků a propagátorů elektřiny jim tuto práci zjednodušit. Dálkové vedení elektrického proudu dovedlo elektřinu do jihočeských dědin a vedle elektrického světla zavedlo poměrně levný, spolehlivý a snadno obsluhovatelný elektrický motor. Umožnilo lepší a dokonalejší strojové vybavení zemědělských usedlostí. Žentoury³⁷ proto postupně mizely a dosavadní stroje, zvláště mlátičky a rezačky byly přizpůsobeny novým poměrům.

Rostoucí spotřeba elektrické energie byla neklamnou známkou vyšší životní úrovně všech vrstev obyvatelstva. Měla přímý vliv na život a práci každého jednotlivce. Nejlépe to dokládá tato vzpomínka: *„Pamatuji si, že jako malý hoch psával jsem úkoly za světla petrolejové lampy, jež tehdy byla ve všeobecném užívání... Tak to bylo, když jsem byl ve škole obecné. Úlohy středoškolské jsem už psal při plynovém osvětlení. V septimě už jsme pomáhali panu profesorovi otáčeti dynamo, které dávalo stejnosměrný proud a brzy potom vyměnili jsme i v bytě mých rodičů plynové světlo za*

---

³⁵ Zákon č. 139/1926 Sb. z. a n.; Zákon č. 112/1928 Sb. z. a n.

³⁶ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 195 (výstřížky z novin), kart. č. 1, Venkov z 22. května 1938.

³⁷ Zemědělské dřevěné zařízení uváděné do kruhového pohybu zapřaženým dobytkem, jehož práce se převádí ozubeným soukolím na pohon hospodářského stroje. KOLEKTIV autorů a konzultantů Ottova nakladatelství, *Slovník cizích slov*, Praha 2000, s. 708.

*elektrické; to byl stejnosměrný proud o napětí 110 voltů, který byl v Plzni instalován ještě kolem r. 1910.*³⁸

Práce elektrářenských techniků na venkově byla jiná než ve městech. Města musela svými náklady udržovat elektrorozvodná zařízení a celý provoz, kdežto v obcích venkovských prováděly elektrářenské svazy vše na své náklady.³⁹ V první řadě bylo nutno přesvědčit místní obyvatelstvo o velkých výhodách a snadné manipulaci s elektřinou, proto do každé vesnice byly vysíláni zaměstnanci elektrárny, kteří dávali lidem správné informace z první ruky a snažili se zbavit je nesmyslných pověr o špatných účincích elektřiny. Vše se řídilo pod hesly: „*Dobrá věc se musí vnútit*“⁴⁰ a „*Světlo do každé chaloupky*“⁴¹ Jak vypadalo asi takové přesvědčování, dokládá řada vzpomínek. „*V Opatovicích jsem oběhnul chalupy a svolal občany k společnému rozhovoru na večer. Vysvětloval jsem účastníkům při prskavé petrolejce dlouho do noci. Mělo to však úroky, neboť obec se pak přihlásila a my jsme dělaly všechny instalace, ze kterých jsem dostal první úspěch 5% čistého zisku.*“⁴²

Ovšem ne vždy byla situace taková, že by se obyvatelstvo dalo tak lehce přesvědčit, neboť v jejich mentalitě byl zakořeněn odpor ke všem novotám, obavy z velkých finančních nákladů a úroků ze zápůjčky. Tvrdilo se, že elektřina bude „*železnou krávou do hospodářství*“⁴³ Stávalo se, že se obec sešla několikrát k poradě, vyslechla nejrůznější přednášky, než se rozhodla přistoupit k elektrifikaci. Někdy své rozhodnutí odvolala těsně před zahájením stavby, nebo nesložila první splátku.⁴⁴ Nepřátelé elektrifikace v obcích často vystupovali s celou řadou námitek a připomínek, poukazovali na to, že venkov elektřinu nepotřebuje, že bez ní byli jejich předci, že elektřina je příliš drahá a očekávali, že v budoucnu bude elektrifikace hospodářství lacinější.⁴⁵ Mezi nejrozšířenější úsloví proti elektrifikaci patřila, „*elektrika je čertovo dílo, blesk Vám rozbije chalupy a zabije Vás*“, nebo „*Až si elektriku dáte, budete musit*

---

³⁸ Jaroslav ŠAFRÁNEK, *Nikola Tesla a jeho zásluhy o elektrotechniku a radiotechniku*, Praha 1941, s. 60 an.

³⁹ J. KRETZER, *Počátky elektrisace českého jihu*, in: J. Kretzer, c. d. s. 4 – 6.

⁴⁰ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 1, Paměti K. Jeřábka, *Počátky elektrizace v obcích na Českomoravské vysočině*.

⁴¹ TAMTÉŽ.

⁴² SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 1, Paměti pana Kálala.

⁴³ TAMTÉŽ, Paměti K. Jeřábka, *Počátky ...*

⁴⁴ TAMTÉŽ.

⁴⁵ František BENDA, *Elektrisace v hospodářství a živnostech venkovských*, in: J. Kretzer, c. d. ..., s. 11 an.

*pořád platit, je to železná kráva“.*⁴⁶ Nebývale jasné čisté světlo, bez petroleje, bylo v řadě případů přičítáno nečistým silám.⁴⁷ Také mnoho těchto hesel bylo šířeno plynárenskými společnostmi, které se snažily zachránit svůj trh.

Stávalo se, že některé všeužitečné podniky prováděly stavby elektrických vedení, zejména postavení sloupů, proti vůli vlastníků pozemků dříve, než bylo rozhodnuto schvalovacím úřadem a dopouštěly se tím nejen přestupku podle § 25 živnostenského řádu, respektive § 40 živnostenského zákona, nýbrž i rušení práva na držení nemovitosti.⁴⁸

Je patrné, že toto chování elektrárenských podniků v mentalitě veřejnosti vzbuzovalo odpor k soustavné elektrifikaci, samotné elektřině, podnikům a v poslední řadě k samotnému ministerstvu veřejných prací.

Elektřina jako moderní osvětlovací a pohonná energie byla pro zemědělce novinkou a jako takovou ji posuzoval. Shledával v ní zpříjemnění své práce, ale bez poučení nedokázal určit její praktické využití a obával se nemalých investic. Účelnou propagandou se proto vedoucí orgány snažily tyto zažitě tradice z vnitřního světa venkovanů odstranit. Když toho bylo docíleno, šlo snadno na první pohled poznat, která obec je již elektrifikovaná a která ne. Především to bylo patrné v době podzimu, kdy s probíhajícími pracemi na sklizních všeho druhu, byla obec elektrifikovaná mnohem dříve hotova. Zemědělci zařizováním elektrického proudu do svých domácností, nejen zvyšovali svou životní úroveň, ale podporovali průmysl a živnosti elektrotechnické, které musely na trh dodávat stále lepší a dokonalejší stroje.

Elektrifikace umožnila venkovu poslechnout rádia, které se zpravidla připojovalo na světelnou instalaci a táhlo se po dálkovém vedení. Rádio a v poslední řadě sledování televize v myšlení lidí otevřelo pomyslné dveře, kterými mohli nakouknout do celého světa informací. Nikdy dříve nebyl transport informací tak rychlý. V rádiu venkovští obyvatelé získávali nejen zábavu, ale i ponaučení o věcech, které by se nikdy nedozvěděli, jelikož takové zkušenosti mohli získat jen ve vzdálených městech. Zde pozorujeme značný přínos elektrifikace do mentality venkovského obyvatelstva.

Postupem času byly vytlačeny veškeré pochybnosti a strach z elektřiny. Ale nebyly to jen zemědělské nástroje, co usnadňovaly lidem jejich práci, mezi další věci bychom měli započítat elektrické pračky, elektrické trouby, ledničky, žehličky a spousta jiného

---

⁴⁶ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 2. Elektrizace měst, obcí a osad jihočeského kraje.

⁴⁷ TAMTÉŽ.

⁴⁸ TAMTÉŽ, fond JČE, inv. č. 1/32 (Činnost JČE 1923 – 1937), kart. č. 1.

zařízení, které mělo každou činnost v domácnosti usnadnit. Z počátku bylo nahlíženo na všechny tyto novinky s nedůvěrou, ale postupem času ve velkém měřítku všechny zdomácněly.

V podstatě poté, co byl překonán strach a odpor z elektřiny, začaly se objevovat stížnosti jiného charakteru. Elektřina se stala všudypřítomnou silou a tak, když nastala její absence, vyrojila se řada stížností na špatnou dodávku proudu a elektrárny v očích lidí se staly neschopnými dodržovat to, co slibovaly. Nejvíce stížností na špatnou dodávku se objevilo ne na počátku soustavné elektrifikace, ale v létě roku 1928. V tomto roce byla totiž tak velká sucha právě v době žní, že vodní elektrárny neměly žádnou vodu a tudíž nevyráběly téměř žádný proud. Tento rok byl klíčový pro Jihočeské elektrárny, protože stížnosti se snášely ze všech stran. Představme si, že po nákladné propagandě bylo do sítě JČE připojeno značné množství obcí a vesnic, kterým bylo přislíbeno dodávat elektrický proud, tudíž zastaralá venkovská technika byla nahrazena novou, poháněnou elektřinou. V této době mohly elektrárny dodávat proud dva až tři dny v týdnu, což přineslo v době žní nepředstavitelné komplikace.⁴⁹

V těchto stížnostech můžeme spatřit také to, jak se zemědělci rychle dokázali sblížit s elektřinou a jak byl pro ně dále život bez ní značně komplikovaný. Objevovaly se výtky, že soukromé elektrárny jsou na tom lépe, než státní, protože zde takové výpadky nebyly a proud byl pravidelně dodáván všem připojeným konzumentům.

Vládní úředníci, vědci a samotní továrnici věděli, že budoucnost bude ve znamení využívání elektřiny, a to ve všech oborech lidské činnosti. Ovšem nikdo netušil, jaký bude její dlouhodobý vliv na lidskou psychiku. Podle lékařských studií z 80. let 20. století bylo zjištěno, že v důsledku masivního uplatňování elektrického světla, se u lidí vyvinula civilizační porucha, kterou způsobuje nedostatek světla. Pro tuto poruchu se vžila zkratka S.A.D., což lze přeložit jako sezónní afektivní porucha. Tato porucha se nejvíce projevuje v zimní době, kdy světla je nejméně. V podstatě jde o to, že dříve lidé v důsledku absence elektrického světla chodili spát dříve a měli více času na odpočinek. Výkony byly podávány přiměřeně ročnímu období. V zimě bylo méně práce, proto lidé vydávali méně energie. Světelné vlivy na ně neměly takové účinky. Avšak s nástupem elektřiny a jejího uplatňování, převážně v průmyslových podnicích, již nebyl rozdíl mezi ročními období tak patrný a díky tomu se mohlo rozjet pracování na směny.

---

⁴⁹ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JČE, inv. č. 1/195 (Výstřižky z novin 1918 – 1942), kart. č. 1, Pošumavské listy 16. 8. 1928; Jihočech 16.8 1928; Prácheňské noviny 15. 8. 1928; Hlas lidu 2. 8. 1928.

Touto částí jsem se pokusil nahlédnout do vnitřního světa obyvatelstva, které žilo v době velkého technického pokroku a civilizačních změn. Poukázal jsem na nejrůznější případy odmítání elektrického proudu, které pomohly nahlédnout do myšlení převážně venkovského obyvatelstva, které v nevědomosti žilo nejdéle. Také jsem nastínil postup zaměstnanců elektráren, kteří se tyto zažitě tradice snažili odstranit z myšlení lidí. Uvedl jsem zde klíčové události a jména, bez kterých by se proces elektrifikace nikdy nemohl uskutečnit.

4. GEOGRAFICKO-DEMOGRAFICKÉ VYMEZENÍ REGIONU

Český Krumlov se nachází v nejnižnějším okresu naší země, v zeměpisné poloze 14° 20' východní délky a 48° 49' severní šířky, v mírném klimatickém pásu střední Evropy. Samotné město se nachází 25 km jižně od Českých Budějovic, rozkládající se na hřebenu Blanského lesa.⁵⁰ Celý okres Českokrumlovsko na jihu sousedí s Rakouskem a protéká jím naše nejdelší řeka Vltava, dlouhá 430 km a tak celá oblast připadá k jejímu hydrologickému povodí. Část okresu Český Krumlov svou geografickou polohou spadá pod oblast Šumavy,⁵¹ což je 140 km dlouhé horské pásmo rozkládající se mezi Všerubským a Vyšebrodským průsmykem a v minulosti ležící na průsečíku tří historických zemí Bavorska, Horního Rakouska a Čech.

Z hlediska přírodních poměrů je Krumlovsko mírně zvlněnou hornatinou s nadmořskými výškami okolo 500 m s nejvyšší horou Kletí vysokou 1084 m. n. m. Celá oblast byla převážně zemědělského charakteru. V minulosti se zde nacházela naleziště zlata, stříbra a hlavně grafitové tuhy, jejíž těžba nabyla rozmachu již v první polovině 19. století. V této oblasti bylo velké bohatství lesů a dalších vodních toků šumavských a to bylo hlavním důvodem, proč se zde nejvíce rozmohl průmysl dřevozpracující, který zásadně změnil život většiny lidí, kteří převážně do 19. století pracovali jen v zemědělství, nebo v lesnictví.

K otázce vývoje obyvatelstva na Českokrumlovsku, ve zkoumané době, nám nejlépe doloží příklady na počtech obyvatel a domů ve městě v letech 1910, 1920 a 1930. Bohužel pro rok 1910 se mi nepodařilo zjistit přesný počet Čechů a Němců žijících ve městě, protože před vznikem první republiky se to nerozlišovalo, a tak v záznamech tento údaj chybí. V tomto roce se zde nacházelo 791 domů pro 8 716 obyvatel. V první třetině 20. století město zaznamenalo výrazný stavební růst, s nímž byla spojena také výstavba nových rozvodných sítí.

Nyní srovnáme rozdíl v počtech obyvatelstva v letech 1920 a 1930. Podle statistiky, se roku 1920 ve městě nacházelo 815 domů pro 8 337 obyvatel, z nichž 5 956 se považovalo za Němce a 2 083 za Čechy. Naproti tomu lze konstatovat nárůst německé

---

⁵⁰ Chráněná krajinná oblast Blanský les byla vyhlášena roku 1990 a zaujímá plochu 215,35 km². Většina jejího území spadá do severní části okresu Český Krumlov, menší část na západě a severu přináleží do okresů Prachatice a České Budějovice.

⁵¹ V letech 1881 – 1921. v období před reorganizací státní struktury oblast Šumavy zaujímala na celkové výměře 2 999 km² 10 soudních okresů (Český Krumlov, Vyšší Brod, Horní Planá, Chvalšiny, Prachatice, Volary, Vimperk, Kašperské Hory, Hartmanice, Nýrsko).

populace o 10 let později, kdy ve městě již bylo domů 1 007. V těchto domech žilo 8 692 obyvatel, z nichž se k Němcům hlásilo 6 396 a k Čechům 2 012.⁵² V těchto číslech můžeme sledovat postupný pokles českého obyvatelstva, žijící ve městě. Od roku 1939 zůstalo žít v Českém Krumlově jen 350 Čechů a 3 Židé.⁵³

Zástavba vnitřního města v této době byla zanedbatelná a největší část novostaveb vnikala na předměstích, nejvíce v dělnické městské části Plešivec, kde se nacházela Spirova papírna, dále vzniklo Nádražní předměstí a významné bylo rozšiřování oblasti Horní Brány.

---

⁵² Zpracováno a srovnáno na podkladě tabulek z publikací: Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách a na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996 s. 564 an.; *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 11, Český Krumlov*, Praha 2003, s. 13. Starší práce udává jiný počet obyvatel ve městě pro toto období a to následovně: V roce 1920 zde mělo žít 8 226 obyvatel v 806 domech, z nichž Čechů mělo být 2 034. Roku 1930 to mělo být 1 007 domů s 8 682 obyvateli s 2 012 Čechy. Jan PROKEŠ, *Mezi dvěma válkami*, in: *Český Krumlov 1918 – 1968*, Český Krumlov 1968, s. 33.

⁵³ Jiří ZALOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovska*, Český Krumlov 1983, s. 141.

5. POČÁTKY ELEKTRIFIKACE

Počátky samotné elektrifikace Českého Krumlova jsou nekompromisně spjaty se společností Ignác Spiro a Synové, továrna na strojní papír v Českém Krumlově v Pečkovském mlýně,⁵⁴ která na své náklady a s řadou dalších investorů⁵⁵ vybuodovala tehdy největší hydroelektrárnu v celé naší zemi na místě tehdejšího Steindlova hamru pod Čertovou stěnou. Tyto společnosti získaly vodohospodářské povolení k výstavbě elektrárny dne 9. března 1898. Elektrárna byla postavena do konce roku 1902 a oficiální kolaudace proběhla 16. října 1903, kdy byla slavnostně uvedena do provozu.⁵⁶

V podstatě využití vodní energie v této oblasti bylo jediné možné řešení jak oblast zásobit elektrickou energií, jelikož zde byl nedostatek jakéhokoliv dalšího surovinového a palivového bohatství.⁵⁷ Tyto nedostatky zapříčinily to, proč se v této oblasti v tak velkém rozsahu uplatnil právě průmysl dřevozpracující, který na svůj chod vázal velké množství vodní síly a využíval přirozeného bohatství šumavských lesů.⁵⁸

Firma Spiro, měla velkorosý projekt a chtěla elektrickou energií vyrobenou ve Vyšším Brodě rozvádět do okolních obcí, Vyššího Brodu, Českého Krumlova a dokonce i do Českých Budějovic.⁵⁹ Tato elektrárna mimoto, že zásobovala vlastní podnik v Českém Krumlově, mohla také zásobovat elektrickou energií okolní obce s 11 000 obyvateli. Z nichž Český Krumlov byl největší.⁶⁰

Aby samotné město Český Krumlov mohlo využívat této energie, musela proběhnout celá řada městských schůzí, kde se projednávaly a schvalovaly nejrůznější návrhy jak toho docílit. Již 30. června 1896 dorazila do města žádost firmy Holzapfel a Piering

---

⁵⁴ Pečkovský Mlýn – Pöestchmühle. Tento mlýn kdysi stával na levém břehu Vltavy pod vsí Větrní, na místech dnešní papírny. Doba vzniku tohoto objektu není známa, ale darovací listinou vydanou 10. ledna 1368 ho spolu se vsí Větrní darovali Rožmberkové rodu Vyšňů. V roce 1867 prodal Pečkovský mlýn jeho majitel Jan Wolf za 75 000 zlatých Hynku Spirovi. Po převzetí nejprve na místě mlýna vznikla brusírna dřeva a poté vznikla i vlastní továrna. In: Josef KLEMPERA, *Vodní mlýny v Čechách V. Českobudějovicko, Jindřichohradecko, Vltavotýnsko, Tábořsko, Strakonicko, Českokrumlovsko, Milevsko, Písecko, Pelhřimovsko*, Praha 2002, s. 181 an.

⁵⁵ Císařský rada Robert Eisner z Vídně a firma Ganz & Comb. v Budapešti, strojírna v Leobersdorfu. Stavební částí elektrárny vystavěla firma Diss & Comp společnost pro betonové stavby ve Vídni

⁵⁶ Jiří ANDERLE, *Vodní dílo firmy Ignaz Spiro & Söhne u Vyššího Brodu: stručná historie*, Vyšší Brod 1997, nestránkováno.

⁵⁷ Tím je zde míněno převážně černé a hnědé uhlí.

⁵⁸ Milan KRÝDL, Lubomír SVOBODA, *K některým nezbytným předpokladům vývoje průmyslu na jihu Čech po první světové válce*, České Budějovice 1982, s. 33.

⁵⁹ Německé pojmenování Hohenfurth a Krumau, Budweis, pro přehlednost budeme uvádět české ekvivalenty.

⁶⁰ Josef ŠESTÁK, *Vodní síly v jižních Čechách*, in: Jan STOCKÝ a kol., *Jižní Čechy v krajové práci*, Praha 1939, s. 95 - 96.

v Chebu, zda město nechce nakoupit, či resp. si nechat vytvořit nejrůznější elektrické instalace od této firmy, která v té době elektrifikovala město Tachov, město však v té době nevladnulo, žádnou elektrárnu a nemohlo se tudíž nikam připojit. Žádost tedy byla odmítnuta s tím, že se vyčkávalo, až Firma Spiro, dokončí stavbu ve Vyšším Brodě a až pak se bude tato žádost řešit.⁶¹

V zasláném dopise Firmy Spiro, z 30. září 1902, byla zmínka o blížícím se dokončení elektrárny ve Vyšším Brodě a možnosti připojení města na elektrickou síť, s tím že hlavní trafostanice a primární vedení by byly na náklady firmy a sekundární vedení na náklady obce.⁶²

Firma Spiro, 25. srpna 1903 souhlasila, že je ochotna vybudovat rozvodnou síť ve městě, avšak pod podmínkou, že bude muset být uzavřena závazná smlouva do 20. října tohoto roku, kvůli povolení pracovat v městských ulicích. V této první smlouvě bylo uvedeno, že firma je ochotna vybudovat nejdříve provizorní osvětlení v jedné části města a podle toho ať se město rozhodne, zda přistoupí na vybudování této technické novinky, anebo zůstane u již fungujícího petrolejového osvětlení. Pod podmínkami, že provizorní osvětlení bude fungovat jen tři měsíce, cenu elektrického proudu si bude firma účtovat sama, město dovolí firmě vysvětlit výhody elektrického proudu lidem, sama firma si zvolí místo hlavní trafostanice. Dále vedení nesmí být prováděno bez souhlasu městské rady, tzn., že všichni kdo se chtěli připojit, museli jí poslat žádost. V poslední řadě smlouva měla být uzavřena na následujících 30 let.⁶³ Dále firma přislíbila, že je ochotna osvětlit i další části města jakožto i důl Bratří Poráků nacházející se na okraji města.⁶⁴ Již v zápise z 20. října 1903 nacházíme zprávu o tom, že elektrárna byla dokončena a v městské radě se začalo diskutovat o tom jak město připojit na tuto elektrárnu.⁶⁵

Nejdříve bylo nutno vybudovat rozvodné vedení z Vyššího Brodu do samotné papírny v Pečkovském mlýně a odtud dále do Českého Krumlova. Toho bylo docíleno

---

⁶¹ SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 2564, sign. C VI 6 (osvětlení města 1883 – 1918), kart. č. 288, č. dopisu 3733 z 30. června 1896.

⁶² TAMTÉŽ, žádost z 22. září 1901.

⁶³ TAMTÉŽ, inv. č. 21, sign. B I 2 (zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1902 – 1906), protokol z 12. listopadu 1903.

⁶⁴ Smlouva uzavřena 22. ledna 1905. Provozovaly těžbu grafitu v okolí Českého Krumlova, založili papírnu v Loučovicích, a v letech 1909 – 1911 vybudoval elektrifikovanou železnici pro provoz této papírny. Dále v: J. DVOŘÁK, *Pokus o komparaci českých tuhových dolů se světem (Od počátků těžby až do roku 1960)*, Dějiny vědy a techniky 11, Rozpravy Národního technického muzea 182, 2003, s. 47 – 59; TÝŽ, *Jihočeská grafitová těžba v regionální paměti české krajiny (Návrh na propojení památek těžby a zpracování grafitu)*, in: Sborník příspěvků z kolokvia Ostrava 2004, Ostrava 2004, s. 57 - 65. A další práce od tohoto autora.

⁶⁵ SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 1, sign. B I 2 (pamětní kniha 1869 – 1904), zápis z 23. října 1903.

roku 1904 pomocí 1 000 dřevěných stožárů, rozmístěných ve vzdálenosti cca 25 km od Vyššího Brodu, po nichž se vedl elektrický proud o napětí 15 000 V, a v samotné továrně se to převádělo na 300 V.

Od dubna 1904 byla v městské radě vytvořena komise pro osvětlení města, která měla rozhodnout a vybrat nejlepší návrhy jak město rozsvítit pomocí elektrického světla, anebo zda by nebylo lepší město zásobovat světlem plynovým, které bylo levnější⁶⁶. Komise tyto záležitosti projednávala až do 11. října, kdy došlo k definitivnímu ustanovení rozvodu a výstavby elektrického světla.⁶⁷

Komise pro osvětlení toho dne odevzdala, Firmě Ignác Spiro a Synové 2 návrhy městského osvětlení, z kterých si měla vybrat, ten který podle ní bude výhodnější. První z nich počítal s ročním paušálním poplatkem 6 000 K a podle něj se měly vyrobit 3 obloukové lampy, 100 lamp se svítivostí 24 svíček⁶⁸ a 100 lamp se svítivostí 16 svíček. Druhý návrh spočíval v paušální ceně 7 000 K, ale mělo se podle něj vybudovat 6 obloukových lamp, 80 lamp se svítivostí 32 svíček, 80 lamp se svítivostí 24 svíček a k tomu ještě 40 lamp se svítivostí 16 svíček. K těmto návrhům ještě patřil dodatek, že paušální cena by měla zůstat neměnná na následujících 30 let, na které se smlouva uzavírá, s tím že pokud by konzum byl větší, cena by se mohla zvednout. Firma si zvolila návrh druhý, což bylo městskou radou schváleno 19 hlasy proti 13 hlasům⁶⁹ a byla uzavřena obchodní smlouva o pronájmu elektrického podniku pro město. Zároveň s přijetím této závazné smlouvy, město udělilo firmě koncesi k provádění privátních přípojek a povinnost na své náklady osvětlit veřejné budovy.⁷⁰

Po té, co byl projekt schválen, mohlo se přistoupit k samotnému vybudování elektrické sítě. Prvním krokem, jak již bylo zmíněno, byl samotný přívod elektrické energie do města a vybudování hlavní trafostanice, ze které by byl proud dále rozváděn do ulic a okolních částí. Ohledně tohoto hlavního místa padla řada možností a tou zvolenou byl vlastní areál Spirovy továrny, kde tedy byla vybudována hlavní stanice.⁷¹

---

⁶⁶ Pro elektrické světlo zde byly dvě firmy nabízející své služby, a to Österreichische Siemens-Schuckert Werke ve Vídni a Halske a Helios. Pro plynové osvětlení se zde angažovala firma Manouschek ve Vídni.

⁶⁷ Před výstavbou elektrického osvětlení existovalo ve městě přibližně 100 petrolejových lamp, které svítily ve velké části jen polovinu noci. Petrolej nakupován od firmy Bratři Sesselové.

⁶⁸ Jednotka doby svícení žárovky.

⁶⁹ Proti tomuto návrhu byli Franz Knechtel a Adolf Kohn, kteří poukazovali na levnější cenu petrolejového osvětlení oproti elektrickému, které stálo 6 200K.

⁷⁰ SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 1, sign. B I 2 (pamětní kniha 1869 – 1904), zápis ze dne 11. října 1904; TAMTÉŽ, inv. č. 21, sign. B I 2 (zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1902 – 1906), protokol z 11. října 1904.

⁷¹ Č. parcely 1103/3.

V podstatě hlavním zasedáním o elektrifikaci Krumlova, které se konalo 5. prosince 1905,⁷² kdy byly definitivně stanoveny veškeré podmínky rozvodu elektrické energie ve městě. Bylo rozhodnuto, že proud pro osvětlení a pohon bude prováděn, Firmou Ignác Spiro a Synové, proud bude veden prostřednictvím podzemního kabelu vysokého napětí skrze město. Jednalo se o jeden z prvních podzemních kabelů v jižních Čechách, pro zajímavost v Českých Budějovicích byly kabely vysokého napětí položeny až roku 1909,⁷³ z důvodů dlouhodobého odmítání elektrického proudu kvůli vlastní plynárně, jak již bylo řečeno výše. Oproti tomu v Českém Krumlově byla celá řada lidí ochotných investovat do elektrárenského podniku a nejednalo se jen o majitele továren, pro které přechod na tuto energii znamenal vyšší zisky, ale také členové městské rady, kterým záleželo na dobru města.

Dalším krokem bylo vyřešení rozvodu elektrické energie městem. Jedna věc byla jistá, proud byl přiváděn do hlavní trafostanice v prostoru továrny na předměstí Plešivci z Vyššího Brodu o napětí 15 000 V, kde to bylo transformováno na 5 000 V trojfázového proudu. Dále z této stanice byl pak následně proud rozváděn podzemním kabelem městem do dalších 6 stanic, kde to bylo opět transformováno na síť nízkého napětí 120 V, které již bylo možné využívat k osvětlení a pohonu.

Z důvodů toho, že samotná elektrárna patřila papírně, bylo nutné vyhlásit výběrové řízení na firmy vyrábějící elektrotechnický materiál, který byl nutný k celkové elektrifikaci města a také vybrat firmu, která se zhostí samotných instalací. To vše mělo být rozhodnuto do 15. března 1906. Veřejné soutěže se zúčastnilo 5 firem,⁷⁴ z nichž nejlevnější byla rakouská Siemens-Schuckert-Werke (dále jen SSW) ve Vídni, která konkurz vyhrála. Se zástupci všech pěti firem jednal radní Makovec. Mimo těchto pěti zmíněných firem, které se chtěly podílet na výstavbě rozvodné sítě, byla celá řada nabídek jiných firem, které nabízely nejrůznější elektrotechnický materiál pro nejšířší uplatnění.⁷⁵ Firma uzavřela závaznou smlouvu, na propojení sítě firmy Spiro a Synové a

---

⁷² SOkA ČK, fond O – 1, inv. č. 21, sign. B I 2 (zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1902 – 1906), protokol z 5. prosince 1905; inv. č. 2, sign. B I 1 (pamětní kniha II 1905 – 1909), zápis z 5. prosince 1905; inv. č. 2564, sign. C VI 6 (osvětlení města 1883 – 1918) kart. č. 288, ustanovení smlouvy pro elektrifikaci města z 5. prosince 1905.

⁷³ M. KUBÍN a kol., *Jihočeská energetika ...* s. 108.

⁷⁴ Další čtyři firmy nabízející výrobu rozvodné sítě byly: Ganz a Comp. v Budapešti; A. E. G. Union ve Vídni; Waldek a Wágner z Prahy; Pichler v Wieu.

⁷⁵ Štýrská firma Gummu und Kavel-werke Josef Reithoffer's Söhne, firma Herman Pöge v Chemnitzu, Wilhelm Kralík Sohn v Eleonorenhain, Plzeňská firma Rudinger a Löwy.

zavedení elektrického proudu do městské obce. Bylo stanoveno primární vedení 15 000 V a sekundární 5 000 V s kmitočtem nastaveným na 42 Hz.⁷⁶

Hned v prvních krocích samotné elektrifikace se firma SSW zeptala městské rady, zda by měla na své náklady také nakupovat impregnované sloupy, sloužící k rozvodu proudu.⁷⁷ Na to dostala odpověď, že město již uzavřelo smlouvu s výrobcem tohoto materiálu, firmou B. J. Bruml – Parní pilou a obchodem se dřevem v Klatovech. U této firmy bylo objednáno 175 kusů 9 m dlouhých a 17 cm širokých stožárů, dále 15 kusů 10 m dlouhých a 17 – 18 cm širokých, 6 kusů 11 m dlouhých a 18 – 19 cm širokých a 25 kusů 8 m a 17 cm širokých.⁷⁸

S výstavbou 6 trafostanic vznikla nutnost vykoupit pozemky, nebo za nejruznější odměny pronajmout vnitřní prostory objektů, kde se měly stanice nacházet. Již na počátku se počítalo s tím, že pokud bude velký konzum v budoucnu, tak bude potřeba vybudovat stanice další.⁷⁹

- I. stanice se měla nacházet na levém vltavském břehu u mostu v části zvané Tavírna,
- II. stanice měla být vybudována ve sklepních prostorech Lidové školy,⁸⁰
- III. stanice byla uložena do sklepních prostorů městské radnice na náměstí,
- IV. stanice se nacházela v blízkosti Nové Hospody,⁸¹
- V. stanice měla napájet zámecký areál a nacházet se měla v blízkosti zámecké lékárny na Latránu,⁸²
- VI. stanice měla být vybudována na předměstí Špičák.⁸³

Firma SSW stanovila, že veškeré privátní přípojky budou pod její patronací a vyžadovala, aby případně mohla odebrat a nahradit konkurenční vybavení. Dále stanovila, že veškeré ceny budou podle jejich směrnic. Proti tomu se v městské radě

---

⁷⁶ SOkA ČK, fond O – 1, inv. č. 21, sign. BIIC (zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1902 – 1906), protokol z 15. března 1906.

⁷⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 2564, sign. C VI 6 (osvětlení města 1883 – 1918), kart. č. 289, dopis z 1. března 1906.

⁷⁸ TAMTÉŽ, kart. č. 288, objednávka města k firmě z 28. února 1906. Podle této objednávky cena stožárů byla: 9 m dlouhé sloupy 11,75 K za kus, 10 m po 13,75 K za kus, 8 m po 9,75 K za kus.

⁷⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 2564, sign. C VI 6 (osvětlení města 1883 – 1918), kart. č. 288, dopis firmy Spiro z 22. března 1906.

⁸⁰ Prostory reálného gymnázia na stavební parcele č. 612.

⁸¹ Neuwirthaus – dnešní Městské divadlo, stanice se nachází v části města zvané Horní Brána na stavební parcele č. 217. Dnes se nachází na autobusové zastávce v blízkosti hlavní silnice.

⁸² Část starého města.

⁸³ Spitzenberg – tato stanice měla napájet vlastní předměstí ze stavební parcely č. 1303, v pramenech označován tento prostor jako Weihermühle (Na rybníce), odtud se táhlo vedení také směrem na Chvalšiny (Kalsching), kde se nacházela Chýnovská vápenka (Chynover Kalkwerke) a Schwarzenberská hájovna.

zvedla řada nevolí, radní Josef Springer použil výraz „*vykořisťování*“, následně však byla kritika usměrněna, protože město nechtělo jen elektrifikaci nejlepší, ale zároveň také nejlevnější a tou právě byla ta od zmíněné firmy SSW. Pro město byla tato smlouva výhodná, protože získávalo z každé privátní přípojky 10 % provize, zapisující se do městského rozpočtu.⁸⁴

Správné instrukce o bezpečnosti a rozvodu elektrického proudu předal místní správě Elektrotechnický spolek ve Vídni. Aby se předešlo nejrůznějším úrazům, nechal starosta Franz Khemeter objednat na začátku roku 1906 v počtu 600 exemplářů brožúrky s názvem „*Die Versorgung der Stadt Krummau mit elektrischen Strom für Licht und Kraftzwecke*“, u tiskaře Johana Künstnera z České Lípy.⁸⁵

Podle vyhlášek roznesených po celém městě, mohli obyvatelé zjistit, že kolaudace vybudovaného veřejného provizorního osvětlení proběhne o půl 9 ráno, 23. července 1906. Na 1. srpna byla stanovena důležitá schůze členů městské rady se zástupci firmy SSW na 8 hodinu večer, kdy bylo usneseno vytvoření městské elektrárny a oficiální zahájení staveb rozvodného vedení. Bylo rozhodnuto v této době vybudovat podzemní vedení dlouhé 2 400 m a vedení vzduchem dlouhé 10 000 m s napětím 120 V. Bylo též rozhodnuto vybudovat v nejbližší době 55 lamp se svítivostí 35 svíček, 139 lamp se svítivostí 25 svíček a 28 lamp se svítivostí 16 svíček. K tomu bylo připojeno 6 obloukových lamp umístěných v blízkosti náměstí sloužící jako provizorní osvětlení. Hned s počátkem prací se přihlásilo 94 odběratelů žádající připojení pro jejich 1055 privátních lamp a 7 ventilátorů.⁸⁶

Po té co byly schváleny tyto práce, starosta Khemeter vystoupil před shromážděné a slavnostně prohlásil: „*Díky všem, kteří své vědomosti a schopnosti věnovali dílu a s přáním, aby bylo světlo, nechte mě zvolat: naše drahé město Krumlove rost', vzkvetej a prospívej, sláva!*“. S těmito slovy byly na náměstí rozsvíceny elektrické lampy a v zástupu shromážděných lidí zde vypuklo veselí a městská kapela zahrála píseň: „*O du mein Österreich*“.⁸⁷

Když skončily tyto oslavy, mohlo se přistoupit k jednotlivým dílčím úkolům, kterých z počátku byla velká řada. Existovaly žádosti majitelů mlýnů, kteří žádali připojení na

---

⁸⁴ SOkA ČK, fond O – 1, inv. č. 21, sign. B I 1 (zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1902 – 1906), protokol z 21. května 1906.

⁸⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 2564, sign. C VI 6 (osvětlení města 1883 – 1918), kart. č. 288, objednávka z 2. ledna 1906.

⁸⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 2, sign. B I 1 (Pamětní kniha 1905 – 1909), zápis k 1. srpnu 1906.

⁸⁷ TAMTÉŽ. Z německého originálu „*Dank Allen, die ihr Wissen und Können dem Werke gewidmet haben, und mit dem Wunsche, es werde Licht, lassen Sie mich ausrufen, unsere teure Stadt Krummau wachse, blühe, und gedeihe, Heil!*“.

rozvodnou sítí, aby mohli prodávat přebytky elektrické energie vyrobené ze svých mlýnů městu. Dále vyvstala otázka zásobování šlechtického majetku, tedy samotného zámku. K tomuto plánu byla uzavřena smlouva 28. srpna 1906 o dodání proudu do zámku a příslušejících se budov, jakožto schwarzenberského pivovaru. Tato síť byla samostatná a následně byla propojena se sítí městskou. Transformátor napájející zámek měl být umístěn v zámecké zahradě a s městskou sítí došlo propojením pozemním kabelem u Červené brány. Pivovar měl také vlastní transformátor, který byl připojen podzemním kabelem na Latránu. Bylo stanoveno, že pro knížecí objekty se povede vedení vzduchem. Ochrana a správné fungování transformátorů a elektrického vedení bylo v rukou městské správy. Ze zámeckého transformátoru město mohlo dále napájet chvalšinskou ulici až k schwarzenberské hájovně na náklady zámeckého objektu.⁸⁸

Českému Krumlovu byla udělena koncese⁸⁹ k provozování a rozvádění elektrické energie sloužící k zásobování města elektrickým proudem, jakož i k živnostenskému provádění vedení k účelům osvětlování a přenášení síly a jiného živnostenského a domácího použití, dále k rozvádění domácích elektrických instalací. Tato koncese byla městu udělena 19. prosince 1906 č. 28 616 zn. 11 K727 zapsaná v rejstříku živností koncesovaných u bývalé okresního hejtmánství v Českém Krumlově. Prvním náměstkem koncese se stal městský montér Rudolf Schörpf.⁹⁰

---

⁸⁸ SOkA ČK, fond O – 1, inv. č. 2564, sign. C VI 6 (osvětlení města 1883 – 1918), kart. č. 288, uzavřená smlouva z 28. srpna 1906.

⁸⁹ Elektrotechnické živnosti vznikaly v době Rakouska-Uherska podle nařízení ministerstva obchodu a věcí vnitřních z 25. března 1883, č. 41 říšského zákoníku o živnostenských závodech na výrobu a vedení elektřiny. Nařízení bylo pak novelizováno zákonnou úpravou č. 188/1883 ř. z., a vymezilo elektrotechnické živnosti jako koncesované a rozdělilo je do tří skupin. Velká umožňovala výstavbu velkých elektrárenských zařízení, střední pro jejich provoz a malé ke zřizování a opravám slaboproudých připojených elektrických vedení. Více: Jan MIKEŠ, Marcela EFMERTOVÁ, *Elektřina na dlani, kapitoly z historie elektrotechniky v českých zemích*, Praha 2008.

⁹⁰ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 10 (Český Krumlov 1946 – 1948), kart. č. 48, výpis z rejstříku živností koncesovaných bývalého okresního hejtmánství v Českém Krumlov č. b. 83 z roku 1906.

6. ROZŠIŘOVÁNÍ ELEKTRICKÉ SÍTĚ V 1. TŘETINĚ 20. STOLETÍ

S dalším rozvojem elektrifikace města se mohlo počítat, jen po vykalkulování počtu lidí, kteří by byli ochotni se připojit na rozvodnou síť, dále kdo bude proud přednostně využívat, tedy přesvědčit průmyslové podniky ve městě k využívání této energie. Bylo samozřejmé, že zpočátku se nechtěli, nebo nemohli připojit všichni, ale postupně jak rostl počet lidí využívajících elektřinu, rostla i touha a poptávka ostatních o připojení i do nejzazších částí města. Spotřeba proudu se měla počítat na namontovaných měřidlech, nebo ve speciálních případech byla stanovena cena paušální.⁹¹

Nelze se však domnívat, že ve městě nebyly podniky, které by nevyužívaly elektrickou sílu dříve, než byla uzavřená smlouva o rozvodu proudu z prosince roku 1906. V podstatě se jednalo, mimo samotnou papírnu firmy Spiro, o mlýn pana J. Halami č. p. 56 a firmu Bratři Wozelkové továrna na sukna, kteří již roku 1904 do svých podniků namontovali Francisovy turbíny. Dále to byl mlýn majitele Mrázka, majitele Halami, továrna Schinko a Schwarzenberský pivovar.

Původním záměrem bylo rychlé vybudování veřejného osvětlení, ale připojování soukromníků probíhalo mnohem rychleji, než se očekávalo a tak postupně první transformátory nestačily a musely se budovat nové, či nahrazovat staré novějšími a výkonnějšími. Bylo to způsobeno převážně nedostatkem finančních prostředků, které se na kompletní vybudování sítě osvětlení nedostávaly řadu let.⁹²

V počátečních fázích bylo veřejné osvětlení využíváno nejen k tradičnímu osvětlování ulic, ale také při konání řady významných událostí. Mezi takové patřila například oslava 600 let založení města z 19. října 1908, nebo oslava 60 let od nastoupení vlády císaře Františka Josefa II. 2. prosince 1908, kdy bylo na náměstí rozsvíceno na 600 elektrických lamp, jež byly instalovány ve jménu císařské koruny, firmou Spiro.⁹³

O všem ve městě až do vytvoření První republiky rozhodovalo německé obyvatelstvo, které bylo ve všech správních složkách. Češi se také snažili získat určité

---

⁹¹ Mezi speciální případy se počítala malá spotřeba, nebo v podnicích vlastníci své vlastní výrobní aparáty.

⁹² S tím to problémem se můžeme setkávat na stránkách protokolů ze zasedání městských rad.

⁹³ SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 2, sign. B I 1 (Pamětní kniha 1905 – 1909), zápisy z 9. srpna 1908, z 19. října 1908 a z 2. prosince 1908.

výhody, ale ti je získali až mnohem později. Odpověď na otázku proč tomu tak bylo, je patrná z výzkumů volebních výsledků z let 1907 a 1912. V roce 1907 se voleb neúčastnili žádní Češi a roku 1912 město ovládla německá strana s protičeským zaměřením, takže možnost, že by se české obyvatelstvo přilepšilo v této době, byla mizivá. Nejkritičtější okamžikem se však stala první světová válka, která zásadně omezila kulturní, hospodářský rozvoj a také zastavila naši sledovanou elektrifikaci města, jelikož na to se nedostávaly finanční prostředky žádné. Město bylo za války vybráno jako špitální město. Velká většina financí připadla právě na starost o raněné vojáky a cena proudu pro špitály byla snížena.⁹⁴ Na přelomu let 1915/1916 byla ve městě vystavěna jen jediná nová trafostanice a nové vedení směrem k chýnovské vápence. Bohužel z nedostatku měděných drátů bylo vedení částečně demontováno, nebo nahrazeno nekvalitním železným materiálem, později muselo dojít i k vytvoření provizorního transformátoru 120/380 V a 5 kVA, aby proud mohl být dále dodáván odběratelům tímto směrem.⁹⁵

Obnovu hospodářského a kulturního života můžeme sledovat bezprostředně po ukončení války. V této době se však německé obyvatelstvo nehodlalo smířit s porážkou a tak se rozhodlo, že vytvoří německou provincii Deutsch-Böhmen s hlavním městem Krumlovem, avšak tyto separatistické tendence ukončila československá armáda a provincie nikdy nebyla vytvořena.

Klíčovým rokem pro Český Krumlov byl rok 1919, kdy byl vydán již výše zmíněný zákon o soustavné elektrifikaci č. 438/1919 Sb. z. a n. Podle tohoto zákona nebyla elektrárenskému podniku udělena vřeužitečnost, a po dlouhé debatě bylo Ing. Emilem Herzem zamítnuto spojení vltavské elektrárny se sítí JČE a připojení města do Povltavského elektrárenského svazu. Tento den se také projednalo definitivní ustanovení Bena Rödiga vedoucím elektrárny a Josefa Mostbauera jako městským montérem.⁹⁶ Tento rok byl klíčový pro samotnou elektrifikaci města, jelikož v pramenech se setkáváme s největším počtem žádostí o připojení na městskou

---

⁹⁴ J. ZÁLOHA, c. d., s. 101 – 107.

⁹⁵ SOkA ČK, fond O – 1, inv. č. 2686, sign. C St 2 (Městská elektrárna 1921 – 1940), kart. č. 583.

⁹⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 67, sign. B I 2 (Zápisy o zasedání městské rady), zápis z 13. března 1919. Beno Rödиг vystudoval lidovou školu a půl roční kurz na teplické odborné škole, nastoupil 15. března jako pomocný úředník elektrárny a v této funkci zůstal do 13. března 1919, kdy ho městská komise ustanovila ředitelem a svou funkci zastával po téměř celou naši sledovanou dobu. Od roku 1914 byl náměstkem koncese pro rozvod elektrického proudu. Josef Mostbauer vystudoval také lidovou školu a byl pomocným montérem již od 1. ledna roku 1906. Do roku 1919 byl jen pomocný technik, od tohoto roku již byl městským montérem s vyšším platem.

rozvodnou síť.⁹⁷ Na konci tohoto roku byl ukončen provoz 6 obloukových lamp, jelikož jejich odběr byl příliš veliký a zapříčinil slábnutí výkonu osvětlení v domácnostech, dále byl opraven a rozšířen transformátor vybudovaný v letech 1915/1916 a do sklepení v chlapecké škole byl umístěn nový olejový transformátor.

Dvacátá léta na Českokrumlovsku se nesou ve znamení řady stávkových hnutí, vyvolaných nespokojeností dělníků a zemědělců.⁹⁸ Přestože ve městě byl ne jeden průmyslový závod, většina obyvatelstva pracovala v zemědělství, či lesnictví. Dále se tato léta nesou ve znamení sílící levice v politickém systému a vznik levicových sociálních stran, jak německých, tak českých, až do května roku 1925, kdy byla ustanovena místní organizace KSČ.⁹⁹

Od roku 1923 se přestavovala radnice a s tímto projektem byla také spojena změna elektrického vedení, které již nemělo být dále zavěšeno podél zdí, ale mělo vést podzemním kabelem. Tyto práce byly opět svěřeny firmě SSW.¹⁰⁰

Celá dvacátá léta jsou dále ve znamení rozšiřování a nahrazování transformátorů na již vybudovaných sítích (jako tomu bylo na Horní Bráně) a rozšíření městského osvětlení směrem do Větrní, avšak ne až do něj, ale jen 150 m za hranici samotného města. Následné rozsvícení ulic a připojení lidí na nově vybudované nádražní předměstí od roku 1925, kdy pro tuto lokalitu byla vypočítána i nová cena pro odběratele proudu a to 3,28 Kč za kWh, oproti běžné ceně ve zbytku města 3 Kč. Lze tedy tvrdit, že největší aktivita probíhala na všech předměstích a okrajích města, samotné centrum již bylo dávno celé elektrifikované.

Roku 1924 přišla žádost, krumlovské firmy Havle a Kohoušek, o udělení koncese k provádění elektrorozvodných instalací v privátních instalacích, někteří členové byly proti udělení této koncese, z důvodů že patřila do této doby městu a přinášela mu značné zisky. Na druhou stranu, po udělení koncese se městská obec nemusela již tolik zabývat připojováním nových lidí.¹⁰¹

---

⁹⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 2637, sign. C E 3 (Elektrárna a rozvod elektrické energie 1919 – 1940), kart. č. 483.

⁹⁸ Stávky byly vyvolány v Spirově továrně ve Větrní, dále v přádelně lnu a konopí ve Spolí, bouřili se také horníci zaměstnaní v tuhových dolech bratří Poráků, dělníci v továrně na nábytek Schinko. V poslední řadě to byli dělníci ve chvalšinské vápence a dělníci v továrně na lišty a rámy (LIRA). J. Zálaha, c. d., s. 114 an.; Stávka v papírně Spirově v Českém Krumlově, Českokrumlovské listy, 1. května 1925; Generalstreik in Krumau, Deutsche Böhmerwald Zeitung, 16. června 1920.

⁹⁹ TAMTÉŽ, s. 121.

¹⁰⁰ SOkA ČK, fond O – 1, inv. č. 23, sign. B I 2 (zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1919 – 1923), zápis z 21. srpna 1923.

¹⁰¹ TAMTÉŽ, inv. č. 24, sign B I 2 (zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1923 – 1925), zápis z 11. dubna 1924.

Další tíživou dobou pro město bylo období ekonomické krize, které zapříčinilo, že na další rozvoj elektrické sítě nebylo dostatek financí. V Československu se ekonomická krize projevila s jistým zpožděním oproti ostatním zemím.¹⁰² V pramenech se zachovala z této doby převážně řada stížností na cenu elektrického proudu a jednání o soustavné změně jeho ceny.¹⁰³

Na počátku roku 1931 se v městské radě řešila otázka výměny základní kostry městského osvětlení, které nebylo dostatečné a bylo na řadě míst ve značně špatném stavu. Bylo to způsobeno tím, že dosavadní transformátory již nebyly schopné plně pokrýt poptávku po odběru proudu, a tak muselo dojít k jejich opravě a nahrazení novějšími a výkonnějšími typy. Také v tomto roce připadla do správy městské elektrárny rozvodná síť patřící chýnovské vápence, pod podmínkou, že vápenka bude od města odebírat proud minimálně na následujících 10 let. Ke konci roku bylo dále rozhodnuto, že transformovna napájející zámecké objekty stojící u Červené brány, jako plechový kiosky, bude také nahrazena z důvodů poruchovosti a neestetičnosti. Bylo rozhodnuto, že transformátor bude umístěn do sklepení zámecké lékárny.¹⁰⁴

Obyvatelé sídlící pod Křížovou horou poslali roku 1934 kolektivní žádost o připojení jejich domácností na síť. Také v tomto roce byl poprvé rozsvícen vánoční stromek s elektrickými žárovkami na náměstí.¹⁰⁵

---

¹⁰² Více o ekonomické krizi, Vlastislav LACINA, *Velká hospodářská krize v Československu*, Praha 1984; Milan VODIČKA, *Den kdy došly prachy*, Praha 2009.

¹⁰³ Pro ukázkou uvedu změny ceny proudu od roku 1919. Za 1 KW/h se platilo do 1. ledna 1919 jen 60 h, od 1. ledna 1919 to již byla 1 Kč, od 1. července 1920 2 Kč, od 1. března 1921 2,50 Kč, od 1. června 1921 již 3 Kč, in: Českokrumlovské listy, 1. května 1924; Böhmerwald Volksbote, 26. března 1921.

¹⁰⁴ SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 29, sign. B I 2 (zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1931 – 1932), zápisy z 12. května 1931 a 10. listopadu 1931.

¹⁰⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 79, sign. B I 2 (Zápisy o zasedání městské rady 1934 – 1935), zápisy z 28. března 1934 a 7. listopadu 1934.

7. VLIV NÁRODOHOSPODÁŘSKÉHO SBORU JIHOČESKÉHO A JIHOČESKÝCH ELEKTRÁREN

Jak již bylo řečeno v úvodu, tato práce by měla také postihnout vliv NSJ na území Českého Krumlova, tedy kdy a jak bylo město připojeno do tohoto sboru a zda hrál důležitou roli z hlediska elektrifikace města, respektive okolí.

Hned po ustanovení poválečného sboru NSJ 19. května 1925 se tento sbor snažil do svých řad následnou agitací zařadit co nejvíce členských okresů. První vyslaná žádost do města byla 25. května 1925, na kterou však nepřišla žádná odpověď. Byla tedy vyslaná další žádost od generálního tajemníka, přijatá 25. srpna 1926, zda je město ochotno vstoupit do přímého styku se sborem.¹⁰⁶ Na to přišla odpověď 3. září 1926 od předsedy správní komise Jana Maryšky, že bude nutné v této době s tím počkat z důvodu, že německé obyvatelstvo by přistoupení města k tomuto sboru považovalo jako podnik české menšiny a tím tedy útok proti německé většině.¹⁰⁷ Paradoxní bylo, že ve Vyšším Brodě byl komitét NSJ vytvořen již v tomto roce.

Město se stalo členem sboru 28. března 1928, kdy přišlo potvrzení tohoto statutu a také s podmínkou placení ročního poplatku 100 Kč za členství ve sboru. Dále bylo zmíněno v této zprávě, že si musí město zvolit 3 zástupce, žijící v Praze,¹⁰⁸ kteří ho budou zastupovat na zasedáních sborů a pomáhat zlepšování a rozhodování o plánovaných akcích v regionu.¹⁰⁹

Na 24. října 1931 byli do zasedací síně městského zastupitelstva pozváni, kvůli ustanovující schůzi okresního odboru NSJ: Městský úřad Českého Krumlova, Správa česko-krumlovského pivovaru, Firma Spiro Pečkovský mlýn, Národní jednota pošumavská v Českém Krumlově a členové odboru v Českém Krumlově. Tato schůze

¹⁰⁶ SOA Třeboň, fond NSJ, inv. č. 2, sign. I A 1 b, kart. č. 1 (Ústředí NSJ, Plány a zprávy o činnosti NSJ 1928 - 1940).

¹⁰⁷ TAMTÉŽ, fond NSJ, inv. č. 1, sign. I A 1 a, kart. č. 1 (Ústředí NSJ, Organizační záležitosti předsednictva všeobecně 1927 – 1938).

¹⁰⁸ TAMTÉŽ, fond NSJ, inv. č. 7, sign. I A 2 c, kart. č. 2 (Odbory ústředí, Komise rodáků a komise tří z jednotlivých okresů 1928 – 1934).

¹⁰⁹ SOkA ČK, fond O – 1, inv. č. 2637, sign. C V I, kart. č. 633 (Spolky 1919 – 1942), zpráva z 28. března 1928; TAMTÉŽ, inv. č. 21, sign. BI2 (kniha městských protokolů 1928), z 28. března 1928; SOA Třeboň, fond NSJ, inv. č. 6, sign. I A 2 b, kart. č. 2 (Odbory ústředí, Organizační komise – nábor a různé 1926 – 1935); TAMTÉŽ, fond NSJ, inv. č. 8, sign. I A 2 d, kart. č. 2 (Odbory ústředí, Družstevní komise 1926); TAMTÉŽ, fond NSJ, inv. č. 11 sign. I A 2 g, kart. č. 2 (Odbory ústředí, Sekce elektrizační 1926 – 1931).

se měla konat zvláště pro české a zvláště pro německé obyvatelstvo okresu. Na 8 hodinu ranní bylo pozváno 19 českých obcí, z celkového počtu 23. Na 10 hodinu byla svolána schůze pro zástupce německých obcí a na ni bylo pozváno na 40 z 59 obcí. Tato schůze měla vytvořit radu, jejímž úkolem bylo zvelebení Českokrumlovského okresu.¹¹⁰

Vliv NSJ na zkoumaný region byl převážně ten, že sbor podporoval nezaměstnané v době ekonomické krize a zasílal různé subvence pro potřebné. Další náplní byly úpravy silnic, resp. jejich vybudování, vodohospodářské, elektrifikační a podporu cestovního ruchu. Avšak vliv NSJ na Český Krumlov byl zanedbatelný? v otázce soustavné elektrifikace. V podstatě šlo o to, že zde už byla dlouhou dobu zažitá elektrárna, jak bylo zmíněno výše, tedy NSJ nemohl podporovat elektrifikaci samotného města, avšak mohl se angažovat, což také dělal v otázkách elektrifikace vesnic a obcí příslušejících do soudního okresu Český Krumlov a snažil se je připojit na rozvodnou síť JČE.

Pro příklad obec Brloh, která 23. listopadu 1927 zaslala žádost o subvenci na stavbu transformátoru a sekundární sítě. Obec se nacházela v soudním okresu Chvalšiny, který byl do značné míry napájen elektřinou již ze zmíněné Spirovy továrny v Pečkovském mlýně u Českého Krumlova. Když roku 1928 započala stavba bez náležitých povolení a financoval ji částečně na své náklady soukromník ing. Zdeněk Stibral, majitel malé vodní elektrárny na Dívčím Kameni, tak si obec žádala subvenci od NSJ a státu, hlavně z důvodů ničivého krupobití z 6. července 1928, které zničilo celou jejich úrodu. Situace začala být problémová, jelikož úřední povolení na výstavbu stále nedorazilo a práce byly již v plném proudu. Důvodem toho, proč schválení trvalo tak dlouho bylo, že obec zaslala svou prosbu Ministerstvu zemědělství, namísto Zemědělské rady, která měla tyto záležitosti na starosti. Cena celého projektu byla 49 700 a podle zákona ze dne 1. července 1926 č. 139 Sb. z. a n. žádali 50 % nákladů od státu. Okolní české obce nemohly ovšem počítat s tím, že by bylo možné využít dobrodiní z připojení do sítě JČE, především z důvodu nedostatku financí. Také nemohly očekávat velkou pomoc od obcí německých, které v té době na tom byly opravdu mnohem lépe, neboť více jich bylo již elektrifikováno.¹¹¹

---

¹¹⁰ SOA Třeboň, fond NSJ, inv. č. 45, sign. I B 2 b, kart. č. 12 (Venkovské odbory NSJ, Abecedně 1924 - 1941, Český Krumlov 1926 - 1933).

¹¹¹ TAMTÉŽ, fond NSJ, inv. č. 101, sign. III B 1b, kart. č. 28 (Elektrizace v jižních Čechách - žádosti o podporu a subvence, investice, elektrizační družstva a podobně podle politických okresů B - Pe 1926 - 1941); TAMTÉŽ, fond NSJ, inv. č. 104, sign. III B 2b, kart. č. 29, Povltavský elektrárenský svaz v Českých Budějovicích - statistiky o podílu elektrizace /elektrizační mapa/, stížnost na kolaudační průtahy aj. 1926 - 1937).

JČE se snažila nejrůznějšími akcemi připojit okres Český Krumlov do jejich sítě, avšak z důvodu toho, že rozvodná síť elektrárny Spiro, byla nastavena na kmitočet 42 Hz a síť JČE byla nastavena na kmitočet 50 Hz, nebylo možné sfázovat tyto dvě sítě dohromady.¹¹² Okresní rada se usnesla 19. května 1931 po vyslechnutí řady referátů se připojit za člena Povltavského elektrárenského svazu (dále PES).¹¹³ Město dalo souhlas, aby se pokračovalo v elektrifikaci zdejšího okresu až do jejího konce, pomocí elektrárenského svazu JČE. Okresní zastupitelstvo se usneslo, že obstará potřebný obnos k provedení vybudování primárních rozvodných sítí, s tím, že obce si obstarají část nákladů samy. Bylo vypočítáno, že okres pro tuto elektrifikaci vynaloží 75 % veškerých nákladů a zbylých 25 % uhradí JČE.¹¹⁴

V roce 1936 byl sestaven předběžný plán vytvoření sekundární přípojky Český Krumlov – JČE o síle 23 KV v délce 13 000 m v ceně 286 000 Kč.¹¹⁵ Přestože tato situace vypadala velmi optimisticky, je patrné, že se město stalo členem PES v době ekonomické krize, a tak situace ohledně soustavné elektrifikace probíhala podstatně pomaleji, než jak bylo očekáváno. Okres plně nebyl elektrifikován až do konce druhé světové války.¹¹⁶

Vliv NSJ na tuto oblast byl velmi krátký, de facto jen pouhých 10 let, od roku 1928 do roku 1938. Dále z důvodů odtržení pohraničních oblastí v důsledku Mnichovské dohody, se zde už sbor nemohl dále angažovat a tak mizí i okres Český Krumlov ze záznamů každoročních prací vykonaných sborem, jak je vidět v knize J. Stockého, *Jižní*

---

¹¹² M. KUBÍN a kol., c. d., s. 215 an. Také: *60 let JČE. Jihočeské energetické závody n. p. České Budějovice*, České Budějovice, b. d., nestránkováno.

¹¹³ SOA Třeboň, fond NSJ, inv. č. 104, sign. III B 2B , kart. č. 29, Povltavský elektrárenský svaz v Českých Budějovicích, 1926 – 1937. Tvořily jej tyto soudní okresy: 1. České Budějovice, 2. Netolice, 3. Hluboká nad Vltavou, 4. Lišov, 5. Lomnice nad Lužnicí, 6. Jindřichův Hradec, 7. Nová Bystřice, 8. Třeboň, 9. Trhové Sviny, 10. Český Krumlov, 11. Chvalšiny, 12. Horní Planá, 13. Vyšší Brod, 14. Kaplice, 15. Nové Hrady.

¹¹⁴ SOA Třeboň, fond NSJ, inv. č. 101, sign. III B 1b, kart. č. 28 (Elektrizace v jižních Čechách – žádosti o podporu a subvence, investice, elektrizační družstva a podobně podle politických okresů B – Pe 1926 – 1941).

¹¹⁵ Zemský úřad v Praze prodloužil výnosem ze dne 11. října 1933 č. 511.317 z r.1933/24-5013 z r. 1933 JČE a.s. v ČB lhůtu uděleného povolení výměrem ze dne 10. února 1931 č. 50. 963-24-277/1 1931 podle § 22 zákona ze dne 22. července 1919 č. 438 Sb. z. a n. k provedení přípravných prací pro zřízení elektrických děl mimo jiné též v obvodu okresního úřadu v Českém Krumlově do konce roku 1935.

¹¹⁶ Pro zajímavost můžeme uvést rozpočtové plánované akce JČE na výstavbu sekundárních přípojek pro Českokrumlovský okres v letech 1935 – 1937. Pro rok 1935 byla pro okres vyčleněna částka 143 283 Kč, díky níž mělo být elektrifikováno 7 osad a obcí s délkou primárního vedení 1400m v hodnotě 45 000Kč a napájecí zařízení v hodnotě 98 283 Kč. Pro rok 1936 to byla částka 566 852 Kč, s níž mělo být elektrifikováno 8 obcí s délkou prim. vedení 2 900 m v hodnotě 95 000 Kč a napájecí zařízení v hodnotě 471 852 Kč. Pro rok 1937 bylo vyčleněno 991 777 Kč, z nichž mělo být elektrifikováno 31 obcí a osad, vybudováno primární vedení v délce 28 050 m v ceně 686 000 Kč a napájecí zařízení v hodnotě 305 777 Kč. SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JČE, inv. č. 44, kart. č. 1(Návrhy stavebních programů elektrizačních pro roky 1935 – 1937).

Čechy v krajské práci z roku 1939.¹¹⁷ Okres však nezmizel jen ze záznamů NSJ, ale také ze záznamů JČE z důvodů propojení českokrumlovské sítě se sítí bývalého Rakouska.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Jan STOCKÝ, Rudolf Gustav ŠIMEK (edd.), *Jižní Čechy v krajské práci*, Praha 1939.

¹¹⁸ V letech 1938 – 1945 Reichsgau Oberdonau in Ostmark (Říšská župa Horní Dunaj ve Východní marce, dříve Horní Rakousy).

8. DOBA PŘINÁLEŽITOSTI K ŽUPĚ HORNÍ DUNAJ¹¹⁹

Po Mnichovské dohodě vyhlášené 30. září 1938 byla stanovena tzv. „protektorátní hranice“, která změnila z velké části zásobovací oblast bývalé JČE a. s. Následně pak 15. března 1939 překročila německá vojska hranici a byl vytvořen Protektorát Čechy a Morava.¹²⁰ V našem případě město nenáleželo do protektorátu a bylo rovnou připojeno jako území Sudet k župě Oberdonau s hlavním městem Lincem.¹²¹ Tato župa pokrývala v jižních Čechách oblast o rozloze 1 747 km² s 95 284 obyvateli.¹²²

Veškeré elektrárny a zásobování této oblasti převzala podle říšských směrnic firma Kraftwerke Oberdonau A. G. (dále OKA) v Linci.¹²³ Tato firma vykoupila kupní smlouvou s JČE v zabraném území veškerá ležící energetická zařízení, vedení, pozemky a ostatní majetky jí patřící. Jakožto následně i řadu soukromých elektrárenských podniků, jakým byl i ten českokrumlovský. Smlouvy, které firma uzavírala v průběhu okupace, byly jednostranně výhodné pro ni. Jelikož jí byly předávány rozvodné obecní nebo městské systémy za současného převzetí městských dluhů za provedenou elektrifikaci obce. OKA však žádné obecní dluhy za provedenou elektrifikaci nepřevzaly ani nezaplatily, což můžeme dokázat z příslušných peněžních věřitelských ústavů, případně jejich právních zástupců. Jmenovaná firma však převzala a provozovala rozvodná zařízení jednotlivých obcí a považovala je za svůj majetek a po znárodnění za něj chtěla odškodnění.¹²⁴

---

¹¹⁹ Něm. ekvivalent Gau Oberdonau. Zkoumání této doby je velmi problematické z důvodů absence řady archivních materiálů, které byly při ústupu německých vojsk záměrně ničeny, nebo přesouvány neznámo kam.

¹²⁰ Srov. Z. KÁRNÍK, c. d.; Jan KŘEN, *Dvě století střední Evropy*, Praha 2005; Pavel MARŠÁLEK, *Protektorát Čechy a Morava. Státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945*, Praha 2002.

¹²¹ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 2, Alois ADAMOVSÝ, *Vztahy právní a smluvní v dějinách JČE*, České Budějovice 1963, nestránkováno. Atmosféru doby před připojením k župě Oberdonau nám dokládají „svobodné“ volby konané ve dnech 22. a 29. května 1938 v Českém Krumlově, kde žila německá většina, se volilo následovně: pro SDP bylo 3 703 hlasů, pro Německou sociálně demokratickou stranu to bylo 277 hlasů a pro KSČ 142 hlasů. Srov. Miloslav MOULIS, *Historie okupovaného pohraničí*, Praha 2005.

¹²² Michael JOHN, *Od jazykových sporů k železné oponě Horní Rakousy. Hranice v politice, hospodářství a všedním dni ve 20. století*, in: Andrea KOMLOSY, Václav BŮŽEK, František SVÁTEK, (edd.), *Kulturen an der Grenze*, Wien, Waidhofen an der Thaya 1995, s. 94.

¹²³ Jednalo se o elektrickou síť v těchto obcích: Rožmberk, Frymburk, Prachatice, Spolí, Slupenec, Studánky, Ostrov, Mýto, Kyjov, Máchovice, Červný dvůr, Hůrka, Kaliště u Č. Krumlova, Horní Planá, Český Krumlov, Chvalšiny, Přídolí, Boletice, Dolní Drkolná a Rožmitál. Zkratka OKA znamená: *Oberösterreichische Kraftwerke AG*.

¹²⁴ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 2, A. ADAMOVSÝ, *Vztahy...*

Průběh samotných jednání v Českém Krumlově s firmou OKA a jejich snahy o začlenění města do rakouské rozvodné sítě jsou další kapitolou. Ani tomuto městu se nevyhnuly nacionální bojůvky vyvolané vyhlášením protektorátu, de facto situace mezi Němci a Čechy zde byla vypjatá vždy a po dobu trvání První republiky s ještě větší důrazností. Proto zde byla větší podpora k připojení se k této župě i samotné rozvodné sítě. Český Krumlov¹²⁵ a celý okres byl obsazen německou armádou v době mezi 1. až 8. říjnem 1938, což vyvolalo ve městě velkou vlnu nadšení o to více, když do města 20. října dorazil Adolf Hitler, který sliboval vyřešení všech problémů způsobených hospodářskou krizí a celkovým zlepšením životní úrovně obyvatelstva regionu. Ovšem ve skutečnosti situace nebyla taková, jak se očekávalo. V oblasti nedošlo k žádnému hospodářskému vzestupu, dokonce by se dalo hovořit o dostání se ještě do horší situace než v době předchozí. Ani otázka vystěhovalectví,¹²⁶ kterou již ve velkém řešil sbor NSJ se nezastavila a z oblasti odcházely tisíce lidí za prací směrem na jih do Říše.¹²⁷

Od roku 1935 se začala řešit otázka uzavření nové smlouvy, o rozvodu elektrického proudu od Firmy Spiro, která byla uzavřena roku 1905 „pouze“ na 30 let. Nová smlouva byla projednávána a uzavřena 30. října 1935. Avšak kvůli nejistotě poměrů ve městě panujících, nebyla uzavřena smlouva dlouhodobá, ale jen provizorní na následující 3 roky, platná od 1. ledna 1936, ve které však byla cena elektrického proudu pro světlo a pohon levnější než doposud.¹²⁸

Po uplynutí stanovené doby byla situace ve městě zcela jiná. Město již nepřínáleželo do Československé republiky, která de facto již neexistovala. Ovšem nebyly to jen hranice a systém správy, co se změnilo, ale také přišla nová měna a to říšská marka (RM), kvůli tomu bylo nucené přepočítat stávající ceny el. proudu. Dne 7. října 1938 byla stanovena nová cena, z dosavadních 3,10 Kč za KW/h byla s obtížemi přepočítána na 37,2 feniku (Fe), kvůli snadnějšímu počítání v městských počtech byla cena stanovena na 37,1 Fe.

Na rok 1939 spadalo uzavření nové smlouvy s firmou Spiro, avšak pro majitele již to nebyla příhodná doba, z důvodů židovského původu majitele a vydaných

---

¹²⁵ Po připojení okresu k župě Horní Rakousy, bylo město již na konci října 1938 přejmenováno na Krummau an der Moldau a s tímto pojmem se dále setkáváme v archívních pramenech, pro naši práci však dále budeme užívat český název.

¹²⁶ Více: Jaromír KORČÁK, *Vylidňování jižních Čech, studie demografická*, Praha 1929.

¹²⁷ Na okres Český Krumlov se zjistilo, že do roku 1942 se z oblasti trvale vystěhovalo na 2 317 lidí. In: M. JOHN, *Od jazykových sporů ...*, s. 95 – 97.

¹²⁸ Nová cena byla snížena z 3 Kč za KW/h na 2,90 Kč. SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 79, sign. B I 2 (Zápisy o zasedání městského zastupitelstva 1934 – 1935) zápisy z 30. října 1935 a 20. listopadu 1935.

protižidovských opatření byla továrna a s ní i elektrárna odebrána do rukou okupantů a samotná továrna se spojila s nevýnosnou továrnou Steyerův mlýn a. s. v Rakousku.¹²⁹ Nová smlouva obsahovala jisté úpravy přizpůsobené válečným potřebám, jakož byla kupříkladu levnější cena proudu pro potřeby Wehrmachtu, nebo možnost omezení dodávky proudu pro odběratele. Z válečných důvodů byla posléze dále snížena na tarifních 24 Fe za KW/h.

Od roku 1940 začala dlouhá jednání s OKA o převodu a přenechání elektrárny a rozvodné sítě do jejich rukou. Firma měla několik cílů: Za prvé vykoupit veškerý majetek elektrárny, jako to udělala v jiných obcích, a za druhé připojit město na svou vlastní síť tím, že by se tyto sítě propojily v předem vybraném místě, jímž bylo po řadě jednání vybráno Větrní. První z nabídek byla na částku 300 000 RM, v městské radě však panoval názor, že prodej není možný, jelikož elektrárna přinášela městu nemalé zisky pro městské hospodaření.¹³⁰ Následující rok již OKA zvýšila svou částku na odkup na 350 000 RM, k tomu bylo vydáno říšské nařízení, které nařizovalo všem obcím a městům mající vlastní elektrárny je prodat této firmě.¹³¹

Sem se datuje výstavba dvou nových transformátorů, připravených na zapojení. Oba se nacházely na Horní Bráně,¹³² ovšem ani jeden z nich nebyl až do znárodnění připraven k plnému nasazení a chyběla v nich potřebná výzbroj k provozu.

V roce 1942 můžeme vidět jisté úspěchy OKA v Českém Krumlově. Byla uzavřena smlouva o propojení a 23. prosince 1942 byl zahájen odběr elektrické energie sfázováním místní sítě v rozvodně Větrní se sítí OKA. V té době byl starostou města proněmecký zaměřený Quido Knapp.¹³³ Byla vystavěna spojovací linka 45 kV z elektrárny Ranna v Rakousku do rozvodny ve Větrní,¹³⁴ Z důvodů tohoto spojení byla opět změněna tarifní cena elektrického proudu. Tento odběr trval až do roku 1957, kdy bylo vedení demontováno.¹³⁵

---

¹²⁹ Srov. Stanislav CÍFKA, *100 let Závodu Rudého práva Větrní – Jihočeské papírny*, České Budějovice 1961.

¹³⁰ Jednalo se o přibližnou částku 60 000 – 70 000 RM. SOkA ČK, fond O – 1, inv. č. 81, sign. B I 2 (Zápisy o zasedání městské rady 1938 – 1945).
městské rady 1939 – 1945) zápis z 20. listopadu 1940.

¹³¹ TAMTÉŽ, zápis z 28. února 1941.

¹³² První z nich se nacházel na stavební parcele č. 325/2 s označením Kyselův dům a druhá na stavební parcele č. 324/13 s označením Nový domov.

¹³³ Nastoupil od 16. července 1939 a zůstal ve správě města až do konce okupace.

¹³⁴ V pramenech označováno toto místo jako Krumau.

¹³⁵ Vedení bylo demontováno z důvodů vystavění Lipenské přehrady a na ní vybudované nové vodní elektrárny, která nahradila starou Spirovu elektrárnu ve Vyšším Brodě. Tato elektrárna již byla nastavena na kmitočet 50 Hz jako ostatní elektrárny v České republice a síť se tedy mohla propojit s tou českou.

V dalších letech můžeme dále sledovat snahy OKA o získání celé krumlovské elektrárny, avšak až do konce války ji město neprodalo, již z výše naznačených důvodů. V roce 1944 přišla OKA s návrhem odkoupení celé sítě za 600 000 RM, ovšem město to opět odmítlo, jelikož každoročně přicházelo, do městské poklady, na 70 000 RM.¹³⁶

Za druhé světové války se nemohly a nesměly naše energetické podniky rozšiřovat tak, jak by byly potřebovaly, a proto také řada plánů jak ze strany města, tak ze strany JČE nikdy nebyla realizována. Elektrické rozvodné sítě byly „vetřelci“ dokonce záměrně znehodnocovány velmi známou „Kupferakci“, kterou byla velká část měděných vodičů nahrazena za vodiče železné. Tím značně poklesla únosnost celé sítě. Při této akci krumlovská síť neutrpěla na schopnosti dodávat proud odběratelům, neboť měděné vodiče byly nahrazovány železnými a většina z nich byla demontována na kraji města, a proto mohl být proud dále dodáván do centra.¹³⁷

Na konci války, když Němci viděli svůj konec a začali ustupovat zpět do své původní vlasti, měli v plánu zničit všechny největší zdroje elektrické energie. V našem případě se jednalo především o zničení Vyšebrodské elektrárny,¹³⁸ které by odřízlo od dodávky proudu řadu měst. V té době ji spravoval zfanatizovaný Němec, který nechtěl zpočátku vůbec uvažovat o tom, že by se protivil německým rozkazům, avšak provozní správce JČE Rudolf Čejka ho nakonec dokázal přesvědčit, se slibem bezpečného transportu pro něj a jeho rodinu do Bavor.¹³⁹ Po této záchraně řekl prý správce Čejka na zpáteční cestě ing. Trebenovi: *„Spadl mi kámen ze srdce, že se nám náš krok podařil“*. Ten mu na to odpověděl: *„Však vám musím gratulovat k úspěchu. Správce elektrárny je zvláštní podivín, neústupný a má pověst fanatika. Ale poměry a blížící se neslavný konec našich armád, projevil se dnes i u něho. Kámen povoluje ...“*¹⁴⁰

V této době byla také zrušena přípojka s elektrárnou Ranna. M. KUBÍN a kol, c. d., s. 270. Srov. David SLÁMA, *Historie Frymbuku*, České Budějovice 2006, s. 54 – 58 (SOČ práce).

¹³⁶ SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 81, sign. B I 2 (Zápisy o zasedání městské rady 1939 – 1945), zápis z 31. května 1944.

¹³⁷ Jednalo se cca o 1,4 km vedení, in: SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 10 (Český Krumlov 1946 – 1948), zápis zjištění technického stavu rozvodné krumlovské rozvodné sítě ze dne 29. října 1947

¹³⁸ Dále to však byly elektrárny v Mydlovarech a Soběnově.

¹³⁹ M. KUBÍN a kol. c. d., s. 272.

¹⁴⁰ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 2, paměť: Neznámí zachránci pohraničí, s. 8.

9. OD KONCE VÁLKY K ZNÁRODNĚNÍ

S blížícím se koncem války bylo možné pozorovat vlnu nadšení rozmáhající se mezi lidmi. Den osvobození přišel 5. května 1945 a Český Krumlov byl osvobozen americkou armádou. Podle dohody protihitlerovské koalice si Rudá armáda nárokovala osvobození pravého břehu Vltavy a levý břeh tedy zůstal pro armádu americkou.

Po skončení války začal postupný tzv. „divoký odsun“ německého obyvatelstva, který byl po té dekretem¹⁴¹ prezidenta Beneše č. 33/1945 Sb. vydaného 2. srpna 1945 ratifikován, a bylo přistoupeno k řádnému organizování vystěhovalců.¹⁴² Na Českokrumlovsku čekalo na odsun 42 000 lidí, v zemi mohli zůstat jen antifašisté a osoby žijící ve smíšených manželstvích. V jarních měsících roku 1946 odjížděly již také první transporty z města. V podstatě díky odsunu německého obyvatelstva byla oblast téměř vysídlena a muselo se přistoupeno k státem organizované akci na znovu osídlení oblasti, do které se převážně usídlili lidé národnosti slovenské, maďarské a romské.¹⁴³

Dne 24. října 1945 byl vydán dekret č. 100/1945 Sb. o znárodnění dolů a některých průmyslových závodů. Vydáním tohoto dekretu o znárodnění průmyslu je v energetice našich zemí významným mezníkem, jelikož to ukazuje, že energetika je jedním z nejvýznamnějších děl moderní techniky.¹⁴⁴ Českokrumlovská elektrárna byla znárodněna podle § 1, odstavce 1 č. 2.¹⁴⁵ vyhláškou z 27. prosince 1945 č. 542/46 Ú. 1. I. a majetková podstata znárodněného podniku byla začleněna vyhláškou ministerstva průmyslu ze dne 7. března 1946 č. 1 229 Ú. 1. I, podle § 12 citovaného dekretu do Jihočeských elektráren, národního podniku v Českých Budějovicích. Do správy JČE připadla ve městě veškerá rozvodná síť nízkého a vysokého napětí, venkovní i kabelová vedení se vším příslušenstvím, domovní přípojky včetně

---

¹⁴¹ Srov. Filip TREND, *Benešovy dekrety: nejvýznamnější dokumenty v plném znění*, Pardubice 2002; Emanuel MANDLER, *Benešovy dekrety: proč vznikaly a co jsou*, Praha 2002.

¹⁴² Oficiální název dekretu: Ústavní dekret č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské.

¹⁴³ Antonín ROBEK, Tomáš HAIŠMAN, Eva DAVIDOVÁ, *Náš domov – Českokrumlovsko; osídlování a proměny života v pohraničí 1945 – 1985*, Český Krumlov 1985, b. s.; Tomáš STANĚK, Adrian von ARBURG, *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 – 1951, I – II*, Praha 2010.

¹⁴⁴ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 48 (Dějiny, vzpomínky zaměstnanců), kart. č. 2, Ladislav KLABOUCH, *Elektrizace měst, obcí a osad jihočeského kraje*.

¹⁴⁵ Podle tohoto odstavce do znárodnění patřili: energetické podniky a zařízení sloužící výrobě, opatřování, rozvodu a dodávce energie všeho druhu, kterou lze rozváděti širšímu okruhu spotřebitelů, zejména elektřiny, plynu a páry, s výjimkou výrobních závodních zařízení neznárodněných podniků, které energii převážně samy spotřebují.

elektroměrů a veřejné osvětlení. Dále veškeré nemovitosti související s provozem, na nichž byla umístěna veškerá rozvodná zařízení s příslušenstvím, jako elektrická vedení, transformační stanice a jiná rozvodná zařízení.¹⁴⁶

Po odchodu Němců byl bývalý náměstek koncese pro rozvod elektřiny ve městě propuštěn. Ode dne osvobození, do dne 26. ledna 1946 vedla správu krumlovské elektrárny Místní správní komise, jejímž předsedou byl František Schwamberg. Novým náměstkem koncese se stal městský montér Karel Sochor, který od 4. června 1946 byl pověřen vedením již znárodněného podniku.¹⁴⁷

Podle soupisu znárodněného majetku město vlastnilo hlavní spínací a transformační stanici, dále 10 transformačních stanic, z nichž 2 nebyly v provozu, a ze sekundární rozvodné sítě s přípojkami a ostatním příslušenstvím. Hlavní stanice byla napájena z výroby Jihočeských elektráren a to vedením 15 kV při kmitočtu 42 Hz, dále odtud byl proud transformován z 15 kV na 5 kV pro napájení dalších trafostanic.

Délka kabelového vedení, které bylo uloženo v písku a zajištěno cihlovým krytem, z důvodů ochrany proti mechanickému poškození, byla změřena na 3 578 m. Celková délka veřejného osvětlení činila 18 345 m na 39 podpěrných bodech, délka volného vedení nízkého napětí byla 23 491 m na 1 249 podpěrných bodech. V roce 1945 bylo napočítáno 1 178 privátních přípojek, z nichž většina byla z let 1906 a 1914, tedy v celkově špatném stavu, životu nebezpečné a bylo nutné je nahradit podle platných norem ESČ. Celková hodnota elektrárny s veškerým vybavením činila 1 786 788,55 Kčs.¹⁴⁸

---

¹⁴⁶ SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 10 (Český Krumlov 1946 – 1948), kart. č. 1, Stanovení rozsahu znárodněného elektrického podniku obce Českého Krumlova ze dne 22. prosince 1949.

¹⁴⁷ TAMTÉŽ, Zjištění právního stavu elektrických podniků města Českého Krumlova ze dne 5. listopadu 1946.

¹⁴⁸ TAMTÉŽ, Soupis namontovaných vodičů a podpěrných bodů venkovní rozvodné sítě v Č. Krumlově ze dne 18. března 1947.

10. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo poukázat na průběh elektrifikace v Českém Krumlově od počátku až po dobu znárodnění, kdy oblast připadla pod správu JČE a snaha postupovat v synchronní časové posloupnosti. Nejprve bylo nutné město správně geograficky začlenit, dále nastínit řadu jednání na počátcích samotné elektrifikace Krumlova s rozvodnými firmami o to, který finanční návrh bude přijat. Následovalo sledování postupného rozvoje městské sítě a stížnosti lidí na drahotu elektrického proudu, či neschopnost elektrárny ho správně dovádět do domácností. Bylo zjištěno, že veškeré domovní přípojky byly pořizovány na náklad konzumenta, poté přešly do majetku a údržby elektrárenského podniku. Vyjma přípojek pro schwarzenberské objekty. Tím byla zodpovězena jedna z prvních otázek položených v úvodu.

Dílčí část práce byla také zaměřena na komparaci samotné elektrifikace se soustavnou elektrifikací vyhlášenou od roku 1919 a její vliv na vnímání obyčejných lidí. Zde jsem zjistil, že k tomuto tématu by byla potřeba ještě prozkoumat literární díla, která obsahují také řadu informací o elektrifikaci, na která bohužel nezbyl prostor a čas. Dále byla pozornost zaměřena na snahy NSJ působit v tomto regionu a snaha o začlenění městské sítě do rozvodné sítě JČE, či minimální jejich snahy o okresu. Jak již bylo řečeno největším problémem, se kterým se elektrárny potýkaly, bylo to, že Vyšebrodská elektrárna byla nastavena na kmitočet 42 Hz, zatímco zbytek země jel na standardních 50 Hz, kvůli tomu nemohli být sítě propojeny, čímž byla zodpovězena důležitá otázka, proč se město příliš nevyskytovalo v záznamech JČE. Při bližším prozkoumání elektrifikačních map nás mohla zarazit skutečnost, že okres Českokrumlovský není elektrifikován, avšak to by byla mylná představa.

Důležitou dobou pro rozvodnou síť byla doba, kdy město přináleželo do německé župy Horní Rakousy během druhé světové války, kdy městská síť byla propojena s rakouskou sítí elektrárny Ranna. A následně na to reagovala doba znárodnění, kdy podnik natrvalo připadl do správy státu a Jihočeského energetického závodu, n. p.

Domnívám se, že touto prací jsem dokázal, že postupný proces elektrifikace tohoto města byl procesem velmi náročným a složitým, který jsem se pokusil přiblížit až do etapy znárodnění. Nepovedlo se mi ovšem příliš zpracovat výsledky týkající se vnímání elektrifikace obyvatelstvem města.

11. PRAMENY A LITERATURA

A/Prameny

SOkA Český Krumlov, fond O – 1 archiv města Český Krumlov.

SOA Třeboň, pracoviště České Budějovice, fond Jihočeské elektrárny, akciová společnost.

SOA Třeboň, pracoviště České Budějovice, fond Jihočeské energetické závody, státní podnik.

SOA Třeboň, fond NSJ Praha.

B/Noviny

Böhmerwald Volksbote 1921

Českokrumlovské listy 1925, 1995

Deutsche Böhmerwald Zeitung 1910, 1914, 1919, 1920

M-Měsíčník 1995

Südböhmische Volkszeitung 1909, 1918

C/Literatura

ANDERLE, Jiří, *Vodní dílo firmy Ignaz Spiro & Söhne u Vyššího Brodu: stručná historie*, Vyšší Brod 1997.

BERNARD, František, *Elektrisace českého jihu*, Tábor 1921.

DUBSKÝ, Vladimír, KRÝDL, Milan, *K problému elektrifikace jižních Čech po první světové válce*, in: JSH 51, 1982, s. 154 – 162.

ELEKTROTECHNICKÝ SVAZ ČESKOSLOVENSKÝ, *Hospodárna elektrisace v budovách a v zemědělství*, Praha 1948.

GAŽI, Martin, PAVELEC, Petr, *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010.

GERŠLOVÁ, Jana, SEKANINA, Milan, *Lexikon našich hospodářských dějin. 19. a 20. Století v politických a společenských souvislostech*, Praha 2003.

HARNA, Josef, RAŠTICOVÁ Blanka (edd.), *Agrární strana a její zájmové družstevní a peněžní organizace*, Uherské Hradiště 2010.

HLAVAČKA, Milan, *Jubilejní výstava 1891*, Praha 1991.

HLUŠIČKOVÁ Hana a kolektiv, *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, I. – IV. díl, Praha 2000-2004.

- CHALUPSKÝ, Světlo a svítidla, Praha 1981.
- EFMERTOVÁ, Marcela C., *České země v letech 1848 – 1918*, Praha 1998.
- FRANĚK, Jiří, *Žárovka a jiná kouzla. Ohlédnutí za stoletím elektřiny*, ČEZ 2000.
- JONNESOVÁ, Jill, *Říše světla: Edison, Tesla, Westinghouse a závod o elektrifikaci světa*, Praha 2009.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918 – 1938)*, díl první, *Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*, Praha 2000.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře první republiky (1918 – 1938)*, díl třetí, *O přežití a o život (1936 – 1938)*, Praha 2003.
- KLEMPERA, Josef, *Vodní mlýny v Čechách. V., Českobudějovicko, Jindřichohradecko, Vltavotýnsko, Táborsko, Strakonicko, Českokrumlovsko, Milevsko, Písecko, Pelhřimovsko*, Praha 2002.
- KRETZER, Josef, *Užití elektřiny v zemědělství a domácnostech. Propagační pojednání znázorňující organizaci soustavné elektrisace venkova v oblasti Lužického elektrárenského Svazu, s. a o. r. v Táboře s ohledem k potřebám zemědělství*, Tábor 1929.
- KNOB, Stanislav, ZÁŘICKÝ Aleš (edd.), *Nástin dějin výroby od pravěku po současnost, část I: Energetika, zemědělství a průmysl*, Ostrava 2009.
- Kolektiv členů komise regionálních dějin OV KSČ, *Českokrumlovsko 1918 – 1988, Český Krumlov 1988*.
- KOLOUŠEK, Jan, *Systém národního hospodářství*, Praha 1908.
- KOLOUŠEK, Jan, *Národní hospodářství*, Praha, díl I., 1920, II., 1920, III., 1921.
- KOLOUŠEK, Jan, *Úvod do národního hospodářství*, Praha 1921.
- KOMLOSY, Andrea, BŮŽEK, Václav, SVÁTEK, František (edd.), *Kulturen an der Grenze*, Wien, Waidhofen an der Thaya 1995.
- KORČÁK Jaromír, *Vylidňování jižních Čech, studie demografická*, Praha 1929.
- KOŘALKA, Jiří, *Češi v habsburské říši a v Evropě 1815 – 1914. Sociálněhistorické souvislosti vytváření novodobého národa a národnostní otázky v českých zemích*, Praha 1996.
- KRÝDL, Milan, SVOBODA Lubomír, *K některým nezbytným předpokladům vývoje průmyslu na jihu Čech po první světové válce*, České Budějovice 1982.
- KUBÍKOVÁ, Anna a kol., *Českokrumlovsko: mozaika dějin 1850 – 1990*, Český Krumlov 2000.
- KUBÍN, Miroslav a kol., *Jihočeská energetika*, České Budějovice 1995.

- KURAL, Václav, *Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československé republice (1918 – 1938)*, Praha 1993.
- KURAL, Václav, *Místo společenství konflikt! Češi a Němci ve Velkoněmecké říši a cesta k odsunu (1938 – 1945)*, Praha 1994.
- KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 1. díl A – G*, Praha 1999.
- LACINA, Vlastislav, *Velká hospodářská krize v Československu*, Praha 1984.
- LACINA, Vlastislav, *Hospodářství českých zemí 1880 – 1914*, Praha 1990.
- LACINA, Vlastislav, *Formování československé ekonomiky 1918 – 1923*, Praha 1990.
- Československu*, in: ČČH 93, 1995, s. 223 – 245.
- LACINA, Vlastislav, *Dynamika průmyslového rozvoje v meziválečném Československu*, in: ČČH 94, 1996, s. 281-302.
- LACINA, Vlastislav, *Hospodářská politika československého státu a podnikání ve dvacátých letech 20. století*, in: Moderní dějiny 4, 1996, s. 159 – 181.
- LACINA, Vlastislav, PÁTEK, Jaroslav (edd.), *Dějiny hospodářství českých zemí od počátku industrializace do současnosti. Období první Československé republiky a německé okupace 1918 – 1945, III*, Praha 1995.
- LESÁK, Vladimír, a kol., *Biografický slovník osobností moderních dějin, II.*, Hradec Králové 1992.
- LINDA, Josef, *Elektrické světlo I – II*, Plzeň 1993 – 1995.
- LIST, Vladimír: *Užití vědy technické*, Praha 1944.
- MALÝ, Jaromír, *K jihočeské otázce*, Písek 1930.
- MANDLER, Emanuel, *Benešovy dekrety: proč vznikaly a co jsou*, Praha 2002.
- MLEZIVA, Štěpán, KUČA, Karel (edd.), *Historický lexikon městysů a měst, vývoj postavení a funkce městských sídel dějinách územněsprávního členění českých zemí od roku 1858 do současnosti*, Praha 2006.
- MYŠKA, Milan, *Sociální skupina podnikatelská jako předmět historického výzkumu*, in: *Podnikatelstvo jako předmět historického výzkumu*, Ostrava 1994, s. 8 – 19.
- MYŠKA, Milan, *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století, I – II*, Ostrava 2003, 2008.
- OLIVOVÁ, Věra, *Dějiny první republiky*, Praha 2000.
- Ottův slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*, Praha 1888 – 1909.

- Ottův slovník naučný nové doby: Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*, Praha 1930 – 1943.
- OV KSC, *Českokrumlovsko a Kaplicko v letech 1938 – 1941*, Český Krumlov 1965.
- PÁTEK, Jaroslav, *Československé dějiny (1918 – 1939)*, Praha 1973.
- PÁTEK, Jaroslav, *Československé dějiny (1939 – 1948)*, Praha 1974.
- PETRÁŇNOVI, Josef a Lydia, *Rolník v evropské tradiční kultuře*, Praha 2000.
- POHL-DOBERSKÝ, Josef, *Vylidňování venkova v Čechách v období 1850 – 1930*, Praha 1932.
- PULUJ, J., *Elektrizitätswerk Hohenfurth der Firma Ignaz Spiro u. Söhne in Krumau*, Praha 1904.
- PRŮCHA, Václav a kol., *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*, Praha 1974.
- PRŮCHA, Václav a kol. (edd.), *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992*, I. – II. díl, Brno 2004, 2009.
- PURŠ, Jaroslav, *Průmyslová revoluce v českých zemích*, Praha 1960.
- RADA, František, *Když se psalo T. G. M. České Budějovice v prvních desetiletích republiky*, České Budějovice 1992.
- ROBEK, Antonín a kol., *Náš domov Českokrumlovsko: osidlování a proměny života v pohraničí 1945 – 1985*, Český Krumlov 1985.
- Ročenka ESČ 1931.
- ROUBÍK, František, *Z českých hospodářských dějin. Přehled vývoje českého průmyslu, měny a dopravy*, Praha 1948.
- SEDLÁČEK, August, *Místopisný slovník historický království českého*, Písek 1908.
- SEIBT, Ferdinand, *Německo a Češi. Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*, Praha 1996.
- SLEZÁK, Lubomír, *Sudetští Němci a hospodářství první republiky*, in: *Moderní dějiny*, 2, 1994, s. 123 – 141.
- STANĚK, Tomáš, AUSBURG, Adrian von, *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 – 1951, I – II*, Praha 2010.
- STELNER, František, SOBĚHART Radek (edd.), *Hospodářské dějiny v České republice na počátku 21. století*. Sborník z konference konané 9. listopadu 2007 na KHD NF VŠE v Praze, Praha 2009.
- STOCKÝ, Jan, *Regionalistické založení hospodářské politiky československé zvláště se stanoviska jihočeského*, Praha 1929.

- STOCKÝ, Josef, *Ohlas soudobé inženýrské práce: Sborník vydaný k X. sjezdu československých inženýrů v Praze 1930*, Praha 1930.
- STOCKÝ, Jan, *Užití strojů v zemědělském podnikání*. Praha 1931.
- STOCKÝ, Jan, *Nové pole inženýrské působnosti: několik kapitol o uplatnění inženýra jako hospodářského organizátora a vůdce*, Praha 1931.
- STOCKÝ, Jan, *O hospodářskou samostatnost našeho státu*, Praha 1932.
- STOCKÝ, Jan, *Zemědělství v Československu. Vývoj, stav a hospodářsko-politické předpoklady jeho udržení a rozvoje*, Praha 1935.
- STOCKÝ, Jan (ed.), *Jižní Čechy. Kulturní, hospodářský a sociální vývoj a stav. Program regionální práce*, Praha 1937.
- STOCKÝ, Jan, ŠIMEK, Rudolf, Gustav (edd.), *Jižní Čechy v krajské práci*, Praha 1939.
- Studie o technice v českých zemích 1800 – 1918*, I. – IV., Praha 1983-1986.
- Studie o technice v českých zemích 1918 – 1945*, V., VI., Praha 1995.
- STOCKÝ, Josef, MATLAS, Karel, SYROVÝ, Jaroslav, *Elektrifikace jižních Čech*, Praha 1922.
- Svaz českých měst v království českém, *První sjezd českých plynáren, elektráren, vodáren, pořádaný péčí odboru Svazu českých měst v království českém pro obecní plynárny, elektrárny a vodárny v Praze na radnici Staroměstské ve dnech 16. - 18. května 1913*, Praha 1913.
- SVOBODA, Miloš, *Začalo to koněspřežkou*, Praha 1968.
- ŠAFRÁNEK, Jaroslav, *Nikola Tesla a jeho zásluhy o elektrotechniku a radiotechniku*, Praha 1941.
- 60 let JČE. Jihočeské energetické závody n. p. České Budějovice*, České Budějovice, b. d. (asi 1969).
- ŠTĚPÁN, Luděk, KŘIVANOVÁ Magda (edd.), *Dílo a život mlynářů a sekerníků v Čechách. Historie a technika vodních a větrných mlýnů, hamrů, pil, valch, olejen, stoup...*, Praha 2000.
- TOMÁNEK, Jan, *Elektrifikace Československa 1918 – 1928*, Praha 1928.
- TREND, Filip, *Benešovy dekrety: nejvýznamnější dokumenty v plném znění*, Pardubice 2002.
- UHLÍŘ, Dušan, *Republikánská strana venkovského a maloroľnického lidu 1918 – 1938. Charakteristika agrárního hnutí v Československu*, Praha 1988.
- URBAN, Otto, *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha 1982.

Vyjádření autorů Studie o znečištění vody horní Vltavy ke kritice této práce, jež jest obsažena ve spisku vydaném firmou Českokrumlovské továrny na strojní papír Hynek Spiro a synové, akc. spol. v Českém Krumlově v listopadu 1937, České Budějovice 1938.

VODIČKA, Milan, *Den kdy došly prachy*, Praha 2009.

ZÁLOHA, Jiří, *Stručné dějiny Českokrumlovska*, Český Krumlov 1983.

ZIMOLA, Jiří, *Boj Čechů v Čechách. (z dějin Národní jednoty pošumavské)*, b. m., b. d.

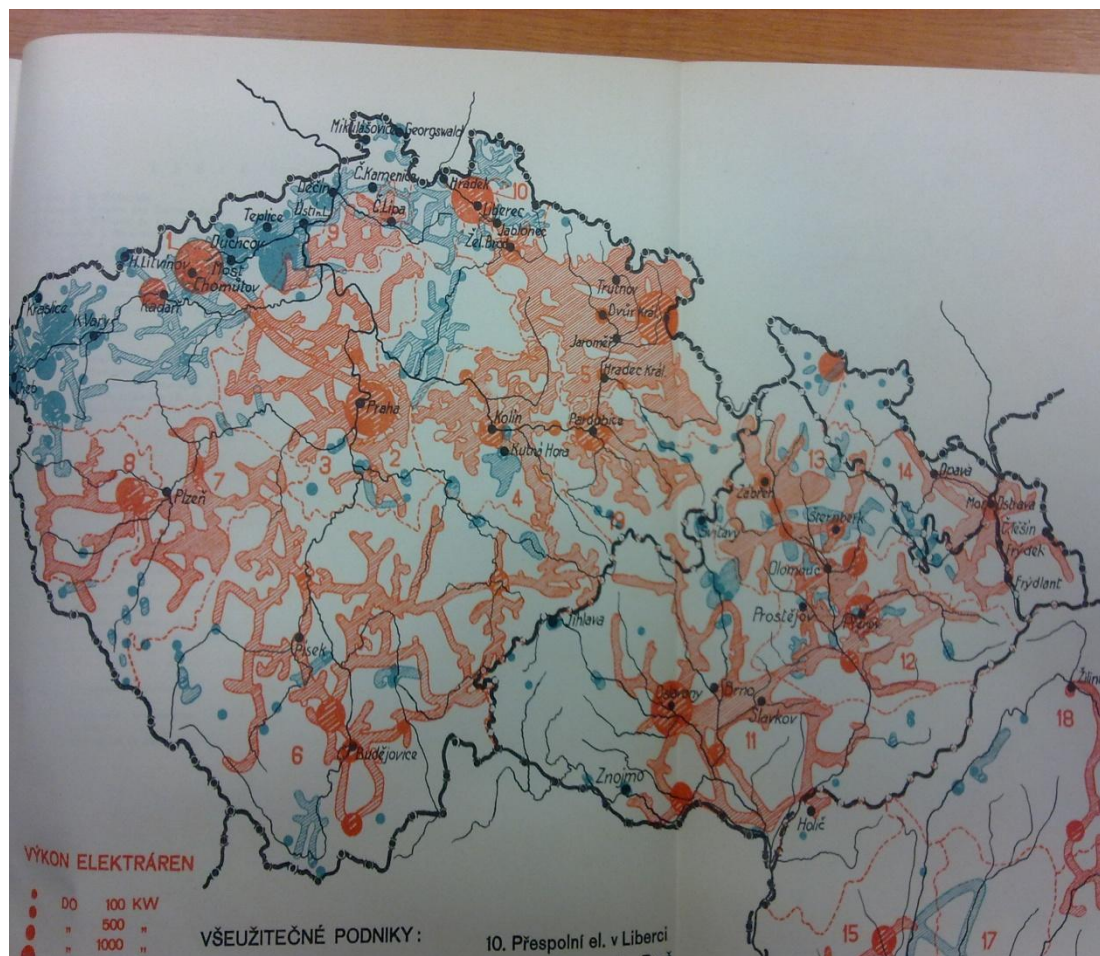
ZWETTLER, Otto, *Historickogeografický obraz jižních Čech 1900 – 1914*, Brno 1984.

ŽIŽKA, Rudolf, *Katalog výstavy pořádané péčí odboru svazu českých měst v království českém pro obecní plynárny, elektrárny a vodárny u příležitosti jarní hospodářské výstavy v Praze ve dnech 11. až 18. května 1913 v paviloně města Prahy na výstavišti v Kr. oboře*, Praha 1913.

12. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

aj.	a jiné
a. s.	Akciová společnost
cm	centimetr
č.	číslo
ČB	České Budějovice
ČK	Český Krumlov
ČVÚT	České vysoké učení technické
edd.	editoři
el.	Elektrická
ESČ	Elektrotechnický svaz český
Hz/s	Hertz za sekundu
inv. č.	inventární číslo
JČE	Jihočeské elektrárny a. s.
JEZ	Jihočeské energetické závody n. p.
kart.	karton
km	kilometr
kol.	kolektiv
kV	kilovolt
kV/A	kilovolt/ampér
kW	Kilowatt
kWh	Kilowat hodina
m	metr
m. n. m.	metrů nad mořem
max.	maximální
mil.	milion
min.	minimální
n. p.	národní podnik
NSJ	Národohospodářský Sbor jihočeský
OKA	Oberösterreichische Kraftwerke AG.
resp.	respektive
roč.	ročník
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
spol. s r.o.	společnost s ručením omezeným
SSW	Siemens Schuckert-Werke
W	Watt

13. PŘÍLOHY

Na této mapě z roku 1928 si můžeme všimnout, že okres Český Krumlov nepatřil do sítě JČE a zároveň můžeme vidět největší rozvodné uzle tehdejší Československé republiky.¹⁴⁹

¹⁴⁹ J. TOMÁNEK, *Elektrifikace Československa 1918 – 1928*, Praha 1928.

SOUPIS TRANSFORMÁTORŮ K 31. 12. 1945¹⁵⁰

Hlavní Transformátory: 14/5 kV

1. 1920 – výrobce Siemens and Schuckert, výkon 250 KVA, napětí 14/5KV – Hlavní trafostanice, cena 23 400 Kč
2. 1935- výrobce Siemens and Schuckert, výkon 300KVA, napětí 14/5Kv - hlavní trafostanice, cena 28 500 Kč.

Transformátory: 5KV/120 V

1906 – firma SSW

1. – výrobní č. 24018 – výkon 20KVA, napětí 5KV/125V – stanice č. VIII cena 8 600Kč
2. – výrobní č. 24019 – výkon 20KVA, napětí 5KV/125V – stanice č. VII cena 8 600 Kč.
3. – výrobní č. 24020 – výkon 20KVA, napětí 5KV/125V – hlavní trafostanice cena 8600 Kč
4. – výrobní č. 24016 – výkon 31KVA, napětí 5KV/125V – stanice č. V cena 13 900 Kč.

Reservní

- A. – výrobní č. 24017 – výkon 15KVA, napětí 5KV/125V – hlavní trafostanice cena 8500Kč
- B. – výrobní č. 24039 – výkon 15KVA, napětí 5KV/125V – hlavní trafostanice cena 8500Kč

1908 – SSW

Výrobní č. 44520, výkon 33KVA napětí 5KV/128V – stanice č. V cena 15 200 Kč

1919 – SSW

Reservní: výrobní č. 200780, výkon 24.5 KVA, napětí 5KV/129V – hlavní trafostanice cena 10 000 Kč

1930 – SSW

Výrobní č. 99227, výkon 24KVA napětí 5KV/137V – stanice č. VI cena 10 000 Kč

Výrobní č. 221837, výkon 45.5KVA, napětí 5KV/129A – stanice č. IV cena 14 980 Kčs

1932 – SSW

Výrobní č. 223322, výkon 45KVA/ napětí 4KV/120V – stanic č. I cena 14 000 Kč

1933 – SSW

Reservní: výrobní č. 204173 25KVA , výkon 5KV/400/231 – nemocnice – cena 10 000 Kč

1944 – SSW

Výrobní č. 939408, výkon 75KVA, napětí 5KV/120V – stanice č. II cena 17 430 Kčs

Výrobní č. 939407, výkon 75KVA, napětí 5KV/125V – stanice č. III cena 17 430 Kčs

Transformátory 5KV/400/231V

1933 - SSW

Výrobní č. 204174, výkon 25KVA, napětí 5KV/400/231V – stanice č. VI cena 6 000 Kč

1936 – SSW

---

¹⁵⁰ Zpracováno na podkladě materiálů v SOA Třeboň, pracoviště ČB, fond JEZ, inv. č. 10 (Český

Krumlov 1946 – 1948), kart. č. 1.

Výrobní č. 204875, výkon 63KVA, napětí 5KV/400/231 – stanice č. VIII cena 7980 Kč
1944 – KDA

Výrobní č. 7837, výkon 100KVA, napětí 5KV/400/231 – stanice č. VII – cena 20 000 Kč

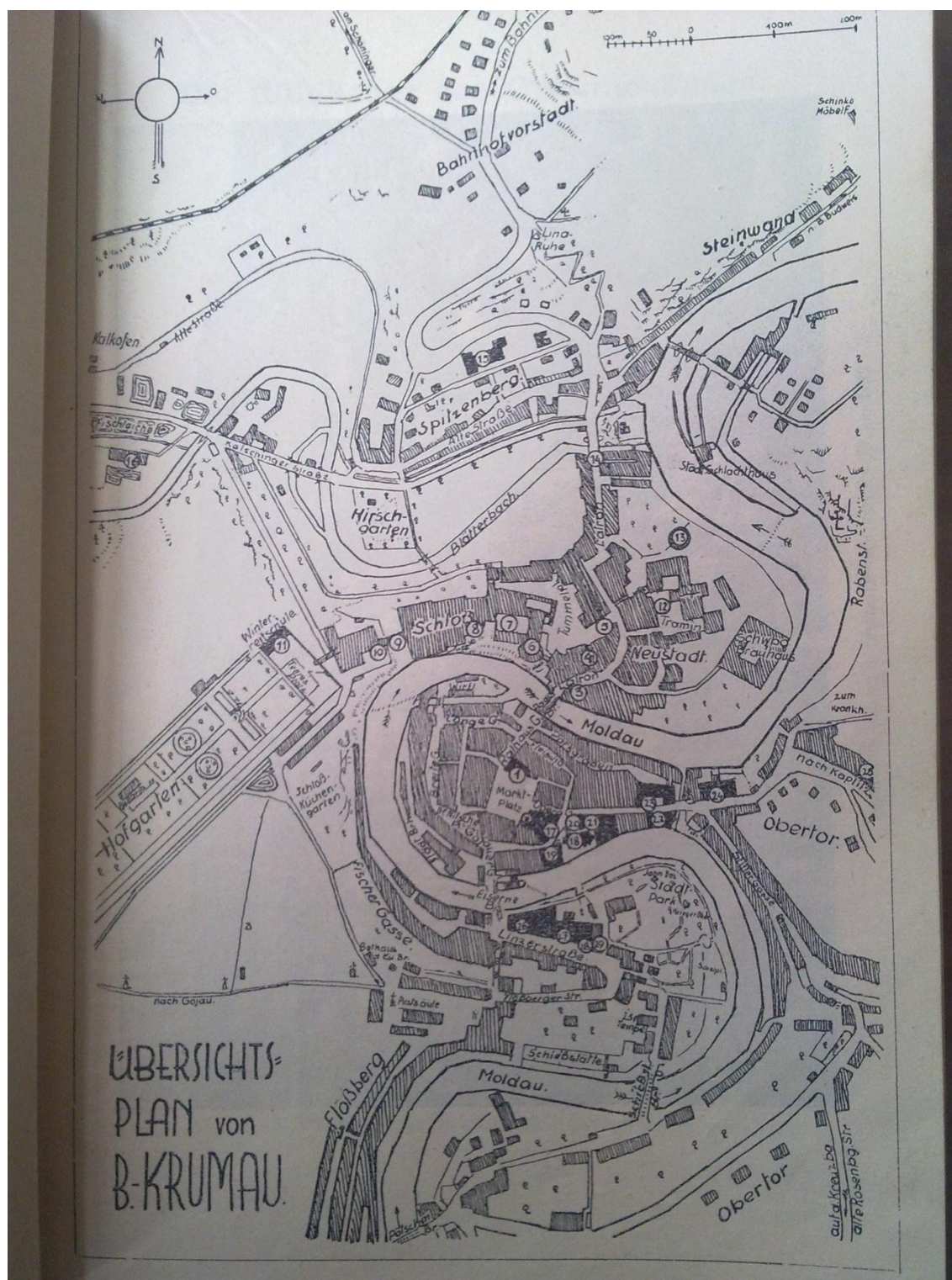
Cizí transformátory připojené na síť

- a) výrobní č. 203292P výkon 25/50KVA, napětí 220KV/130V – schwarzenberský pivovar
- b) Bergemann vč. 930, výkon 6,5KVA, napětí 120/220/380 – Městský mlýn, Slavomil Mrázek
- c) Blin vč. 12568, výkon 70KVA, napětí 5000/400/231 – Městský pivovar, nad firmou Prada.

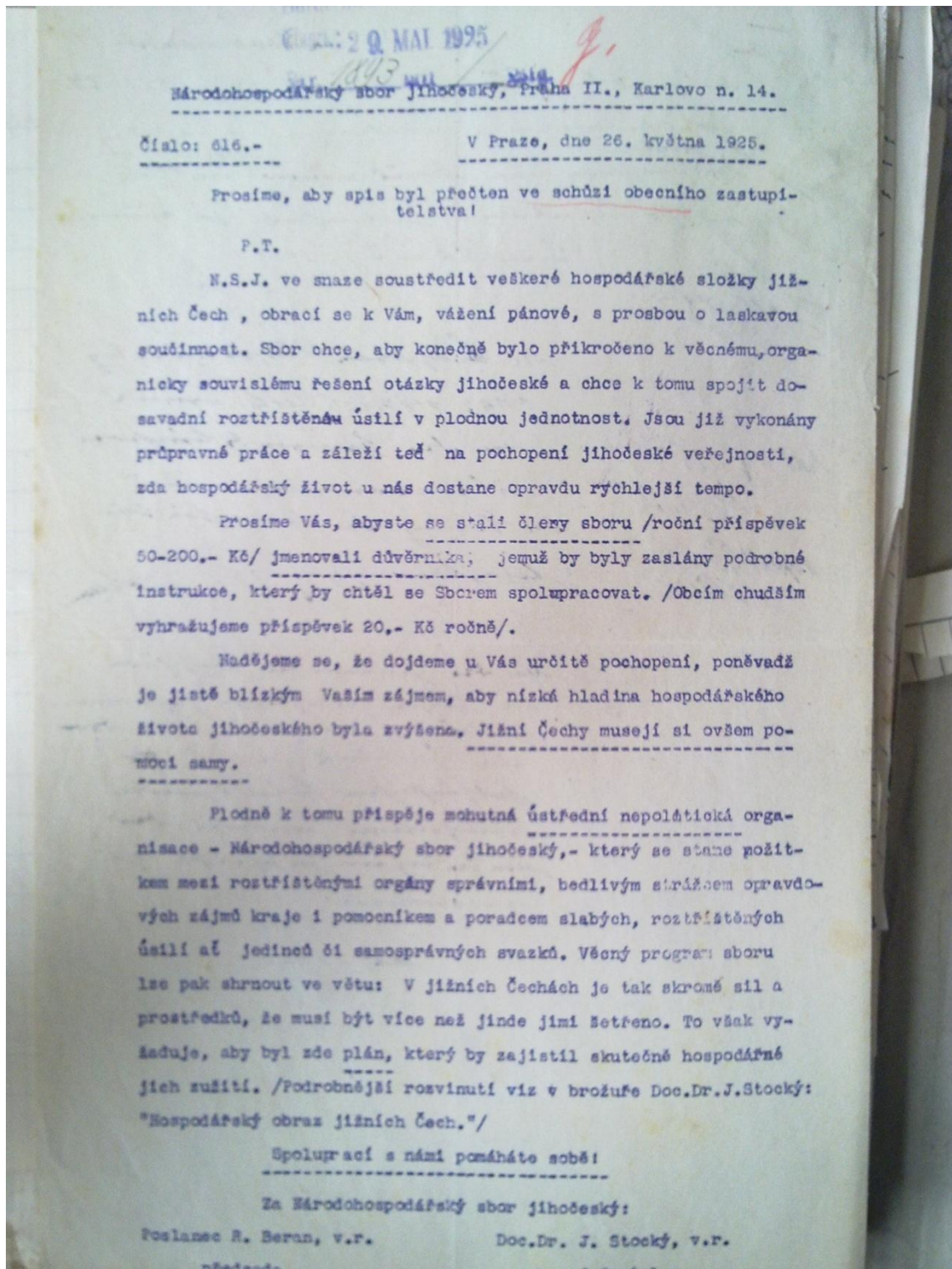
¹⁵¹ SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. C VI 6 (osvětlení města 1883 – 1918), karton č. 288, situační plán trafostanic ve městě.

Mapa Krumlova z roku 1936¹⁵²

¹⁵² SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 2696, sign. C V 1 (Spolky 1919 – 1942), kart. č. 636, Průvodce městem z roku 1936.

Žádost NSJ k připojení města do Sboru¹⁵³

¹⁵³ SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 2696, sign. C V 1 (Spolky 1919 – 1942), kart. č. 636.

Hlavní trafostanice dříve a dnes

SOKA ČK, fond O – 1, inv. č. 1, B I 2 (pamětní kniha 1869 – 1904)

Archiv autora 2011

Zavádění elektrické energie
k účelům osvětlovacím i pohonným.

Stavby hromosvodů. - Opravy veškerých elektrotechn. přístrojů, motorů, topných těles atd.

Instalační materiál, žárovky, transformátory a veškeré elektrotechnické potřeby pro silné i slabé proudy na skladě.

HAVLE A KOHOUŠEK, S. S. R. O.,
konces. elektrotechnický závod v Českém Krumlově.

Česko Krumlovské listy z 1. prosince 1924

Potvrzení

ČESKÁ REPUBLIKA
Státní oblastní archiv v Třeboni
Státní okresní archiv v Českém Krumlově
Plešivec 228, 381 01 Český Krumlov
jolande.minarova@ck.ceskearchivy.cz, tel. 380724030, 380 728 700
Č.j.: SOAT-1997/2011

Český Krumlov 14. 4. 2011

Pan
Michal Pavlík
Komenského 13
370 01 České Budějovice

Věc: využití kopií dokumentů pro publikační účely - souhlas

K Vaší žádosti ze dne 14. 4. 2011 sdělujeme, že souhlasíme s využitím v žádosti uvedených dokumentů z fondu

Archiv města Český Krumlov, O - 1:

Spisy: kartony č. 636, 288

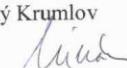
Pamětní kniha, i. č. 1

Fotoalbum Český Krumlov, díl I.

kteřé jsou uloženy v našem archivu, ve formě xerokopií jako příloh k Vaší bakalářské práci "Od počátků elektrifikace Českého Krumlova až po jeho připojení do sítě JČE a vliv NSJ na rozvoj města. příspěvek k technickému pokroku města v první polovině 20. století."

S pozdravem

PhDr. Jolande Minářová
ředitelka SOkA Český Krumlov

Státní okresní archiv
Český Krumlov